

**T. C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER ANA BİLİM DALI**

**HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ
ÖĞRENCİLER İÇİN “SOSYAL HAYAT MODÜLÜ”
KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN MATERYALLERİN
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hilal KOSİF

Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT

Danışman

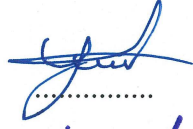
RİZE

2019

KABUL VE ONAY

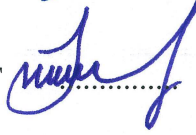
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı'nda, Hilal KOSİF tarafından hazırlanan "Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin 'Sosyal Hayat Modülü' Kapsamında Geliştirilen Materyallerin Etkisinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 02/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Yavuz AKBAŞ

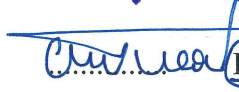
Kabul Red

Üye : Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT

Kabul Red

Üye : Doç. Dr. İlhan TURAN

Kabul Red

23 8 2019

Doç. Dr. Ahmet YANIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezde kullanılan bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlandığını, çalışmada şahsıma ait olmayan her türlü bilginin ve ifadenin kaynağına atıf yapılarak yer verildiğini bildiririm. İfade ettiklerimin aksine bir durumla karşılaşıldığında her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 19/06/2019

Nihal KOSİF

ÖN SÖZ

Geçmişe nazaran günümüzde daha fazla topluma ve eğitim sürecine dahil edilmeye çalışılan, zihinsel engelliliğin bir çok şey için bir engel olmadığını daha da iyi görebildiğimiz ve toplumun her yerinde onların var olmasının, görmezden gelinmemesi gerektiğinin farkındalığını yaşamalıyız. Bununla birlikte söylemlerimize, bulunduğumuz davranışlarımıza hepimizin birer engelli adayı olduğumuzu unutmadan yön vermeliyiz.

Özel eğitim öğrencileriyle yapılan her türlü çalışmanın çok değerli olduğu bilinciyle başlanan bu çalışmada hafif zihinsel engelli öğrencilerin, hazırlanan materyallerle yapılan öğretim süreci sonucunda elde edilen akademik değişime ve bu süreç sonrasında öğrencilerden alınan görüşlere yer verilmiştir.

Çalışmamda her zaman yanımda olduğunu hissettiren ve çabasını hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT'e desteğini biz öğrencilerine hep hissettiren Dr. Öğr. Üyesi Adem BELDAĞ'a ve Doç. Dr. İlhan Turan'a, uygulama sürecinde yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen özel eğitim öğretmeni Nesrin YANGIN'a ve üzerimde emeği bulunan diğer hocalarıma,

Her zaman arkamda olduklarını bildiğim canım anneme, babama ve tüm kardeşlerime en içten teşekkürlerimi sunarım.

Hilal KOSİF

RİZE 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER.....	5
ÖZET.....	8
ABSTRACT	9
TABLolar LİSTESİ.....	10
KISALTMALAR.....	11
GİRİŞ	12

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	16
1.1.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	16
1.1.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	17
1.1.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	18
1.1.4. Sosyal Hayat Modülü.....	19
1.2. Zihinsel Engellilik.....	19
1.2.1. Zihinsel işlevler.....	20
1.2.2. Uyumsal davranışlar.....	21
1.2.3. Destek sistemleri.....	22
1.3. Zihinsel Engelliliğin Nedenleri.....	22
1.4. Zihinsel Yetersizliğin Tanılanması.....	23
1.5. Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması.....	23

1.5.1. Tıbbi Sınıflandırma.....	23
1.5.2. Zekâ Bölümü Puanına Göre Sınıflandırma.....	24
1.5.3. Eğitsel Sınıflandırma.....	25
1.6. Zihinsel Yetersizliği Önleme Çalışmaları.....	26
1.7. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri.....	26
1.7.1. Bilişsel Özellikler.....	26
1.7.1.2. Bellek.....	27
1.7.1.3. Dikkat.....	27
1.7.1.4. Dil.....	27
1.7.1.5. Akademik Başarı.....	27
1.7.1.6. Biliş Ötesi.....	28
1.7.1.7. Güdülenme.....	28
1.7.1.8. Genelleme.....	28
1.7.2. Sosyal, Davranışsal Ve Duygusal Özellikleri.....	28
1.8. İlgili Araştırmalar.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli.....	33
2.2. Çalışma Grubu.....	33
2.3. Veri Toplama Araçları.....	34
2.4. Uygulama Süreci.....	34
2.4.1. Materyalin Hazırlanması ve Uygulanması.....	35
2.4.2. Öğretim Materyallerinin Tasarımı.....	36
2.5. Verilerin Analizi.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Öğrencilerin Uygulama Öncesinde ve Sonrasında Verdikleri Yanıtlar.....	39
3.2. Öğrencilerin Yapılan Uygulamaya ve Materyallere İlişkin Görüşleri.....	49
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKLAR.....	61
EKLER.....	66
ÖZGEÇMİŞ.....	83

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışmanı: Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT

Hazırlayan: Hilal KOSİF

Yıl: 2019

Sayfa Sayısı: 83

ÖZET

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ‘SOSYAL HAYAT MODÜLÜ’ KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN MATERYALLERİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, hafif zihinsel engelli öğrencilere sosyal hayat modülü içerisinde yer alan bazı kazanımların öğretiminde kullanılması için geliştirilen materyallerin öğrencilerin başarısına etkisi incelemek ve öğrencilerin uygulama sürecine ve materyallere yönelik görüşlerini belirlemektir. Çalışma Rize’de bulunan bir rehabilitasyon merkezinde öğrenim gören 8 hafif zihinsel engelli öğrenciyle yürütülmüştür. Çalışma tek gruplu yarı deneysel desende, nitel yaklaşım kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın veri toplama araçları, RAM tarafından kullanılan performans kayıt formu ve hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Geliştirilen materyallerle yapılan uygulama sürecinin öncesinde ve sonrasında ulaşılan verilere göre materyallerin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu etkilediği, öğrenciler ile yapılan görüşmelerde öğrencilerin materyallerle ilgili görüşlerinin olumlu yönde olduğu, dikkat ve ilgilerini arttırdığı verisine ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre özel öğretim öğretmenlerinin derslerinde materyallere yer vermesinin, öğrencilerin akademik başarılarına ve motivasyonlarına olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hafif zihinsel engelli öğrenciler, sosyal hayat modülü, gökçisimleri, öğretim materyali, materyal

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Turkish and Social Sciences Education

Thesis Type: Master Thesis

Master Thesis Supervisor: Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT

Author: Hilal KOSİF

Year: 2019

Pages: 83

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE IMPACT OF MATERIALS DEVELOPED IN THE SCOPE OF ‘SOCIAL LIFE MODULE’ FOR MENTALLY DISABLED STUDENTS

The aim of this study is to examine the impact of the materials developed for the teaching of some of the gains in the social life module to students with mild mental disabilities on the success of the students and to determine the students' views on the application process and materials. The study was conducted with 8 mild mentally retarded students studying at a rehabilitation center in Rize. The study was conducted in a quasi-experimental design with a qualitative approach. The data collection tools of the research are performance record form used by RAM and semi-structured interview forms. According to the data obtained before and after the application process with the developed materials, it was found that the materials positively affected the academic achievement of the students, the students' opinions about the materials were positive in the interviews with the students and it increased their attention and interest. According to the results of the study, it is thought that the inclusion of materials in the lessons of private teachers will contribute positively to the academic success and motivation of the students.

Key words: Mentally handicapped students, social life module, celestial bodies, teaching material, material

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma grubunun yaş ve cinsiyet durumu.....	33
Tablo 2. “Verilen Resimler Arasında Dünya’yı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.....	39
Tablo 3. “Dünya’nın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.....	40
Tablo 4. “Dünya’nın Kendi Ve Güneş’in Etrafında Döndüğünü Bilir” kazanımına ilişkin veriler.....	40
Tablo 5. “Yerçekiminin Ne Olduğunu Ve Etkilerini Bilir” kazanımına ilişkin veriler.....	41
Tablo 6. “Uzay’da Yerçekimi Olmadığını Bilir” kazanımına ilişkin veriler.....	42
Tablo 7. “Verilen Resimler Arasında Güneş’i İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.....	42
Tablo 8. “Güneş’in Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.....	43
Tablo 9. “Güneş’in Isı Ve Işık Kaynağı Olduğunu Bilir” kazanımına ilişkin veriler.....	43
Tablo 10. “Verilen Resimler Arasında Ay’ı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.....	44
Tablo 11. “Ay’ın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler...	45
Tablo 12. “Verilen Resimler Arasında Yıldız’ı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.....	45
Tablo 13. “Yıldız’ın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.....	46
Tablo 14. Uygulama öncesi ve sonrasında alınan performans kayıtlarının değerleri ve yüzdeleri.....	47
Tablo 15. Öğrencilerin uygulamada kullanılan materyallere ilişkin görüşleri.....	49

KISALTMALAR

AAMR	: American Association on Mental Deficiency
AAIDD	: American Association on Intellectual ana Developmental Disabilities
Akt.	: Aktaran
B	: Bağımsız
Ed.	: Editör
F.İ	: Fiziksel Yardım
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
M.O.	: Model Olma
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
RAM	: Rehberlik ve Araştırma Merkezi
s.	: Sayfa
S	: Sözel İpucu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

GİRİŞ

Çalışmanın bölümünde araştırmanın problemi ve alt problemleri, araştırmanın amacı, önemi ve belirtilen varsayım ile sınırlılıklar, tanımlar ile beraber bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmanın Problemi

Hafif düzey zihinsel engelli öğrenciler için ‘sosyal hayat modülü ‘ kapsamında geliştirilen materyallerin etkisi nedir?

Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda bir diğer cevap aranan alt problemler ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Öğrencilerin, uygulama öncesi ve sonrası yapılan karşılaştırmalarda;

1. Verilen resimler arasından *Dünya'yı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olmuş mudur?
2. *Dünya'nın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
3. *Dünya'nın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü bilme* düzeylerinde önemli bir değişim olmuş mudur?
4. *Yerçekiminin ne olduğunu ve etkilerini bilir* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
5. *Uzay'da yerçekimi olmadığını bilir* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
6. Verilen resimler arasından *Güneş'i ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olmuş mudur?
7. *Güneş'in bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
8. *Güneşin ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?

9. Verilen resimler arasından *Ay'ı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olmuş mudur?
10. *Ay'ın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
11. Verilen resimler arasından *Yıldız'ı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olmuş mudur?
12. *Yıldız'ın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olmuş mudur?
13. Geliştirilen materyaller hakkında öğrenciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada hafif düzeydeki zihinsel öğrencilerin öğretiminde yer alan 'Sosyal Hayat Modülü' kapsamındaki "*Verilen resimler arasında Dünya'yı ifade eden resmi gösterir, Dünya'nın bir gök cismi olduğunu söyler, Dünyanın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü bilir, Yerçekiminin etkilerini bilir, Uzayda yerçekimi olmadığını bilir, Verilen resimler arasında Güneş'i ifade eden resmi gösterir, Güneş'in bir gök cismi olduğunu söyler, Güneşin ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir, Verilen resimler arasında Ay'ı ifade eden resmi gösterir, Ay'ın bir gök cismi olduğunu söyler, Verilen resimler arasında Yıldız'ı ifade eden resmi gösterir, Yıldız'ın bir gök cismi olduğunu söyler*" kazanımlarını geliştirilen materyallerle öğretmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda belirlenen kazanımların öğretimi sırasında kullanılmak üzere iki adet 3 boyutlu materyal, bir adet materyal seti hazırlanmıştır. Birinci materyal (M.1) gök cisimlerinin asılı olduğu dönebilen düzenek, ikinci materyal (M.2) yerçekimi anlatımında kullanılacak olan içerisine mıknatıslar yerleştirilen Dünya küresi, üçüncü materyal (M.3) üzerinde gök cisimleri resmi bulunan öğretim kartlarıdır. Uygulamada çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak, materyallere ve uygulama sürecine yönelik görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Araştırma öncesinde birkaç özel eğitim öğretmeni ile yapılan görüşmede hafif zihinsel engelli öğrenciler için bazı konuları öğretmede materyal eksikliği

yaşadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Hafif zihinsel engelli öğrenciler, zekâ düzeyi normal olan öğrencilere oranla bilgileri daha zor öğrenmektedirler. O yüzden bu öğrenciler için bilgiyi somut hale getiren, öğrencilerin dokunmasını, görmesini ve yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayacak materyallere ihtiyaç vardır. Bu amaç doğrultusunda sosyal hayat modülü içerisinde seçilen gökcisimlerini içeren kazanımların öğretimi için geliştirilen materyallerin hem öğrenciler hem de literatür için önem arz edeceği düşünülmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında; hafif zihinsel öğrencilere farklı tekniklerle okuma-yazma çalışmaları, temel matematik çalışmaları ve Fen Bilgisinde proje tabanlı öğretimin etkileri incelenmiştir(Çevik 2016; Güler 2008; Sinoplu 2009). Hafif zihinsel engelli öğrencilerle yapılan uzay coğrafyası konusunda ve ‘Sosyal Hayat Modülü’le ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bakımdan yapılan çalışmanın önem arz edeceği düşünülmektedir. Hafif zihinsel engelli öğrencilerin öğrenme süreleri daha uzun ve öğrenilen bilgileri unutmaları kısa sürdüğü için bu grupla yapılan çalışmalar daha zor ve zahmetlidir. Normal zeka düzeyinde olan öğrencilere göre hafif zihinsel öğrencilerin öğretiminde daha sabırlı davranmak ve öğretimde farklı tekniklere ve materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Gökcisimleri soyut bir konu olduğu için öğretiminde mutlaka materyaller gereklidir. Bu araştırmada gerçekleştirilecek olan uygulamalarla hafif zihinsel engelli öğrencilerin, Dünya, Güneş, Ay, Yıldız ve yerçekimi kavramlarını öğrenmesi, Dünya, Güneş, Ay ve yıldızların birer gök cismi olduğunu bilmesi, Dünyanın üzerinde yaşadığını ve bizi Dünyanın üzerinde tutan yerçekimi dediğimiz bir çekim kuvvetinin olduğunu öğreneceği düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilecek olan bulguların hem özel eğitim öğretmenlerine hem de araştırmacılara katkı sağlayacağı düşüncesi çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Varsayımlar

1. Veri toplama araçlarının çalışmanın problemlerini tespit edecek düzeyde oldukları,
2. Görüşme soruları katılımcılar tarafından samimiyetle cevaplanacağı düşünüldüğünden elde edilecek bilgilerin güvenilir olacağı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Rize’de bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim gören 8 öğrenci ile,
2. 2018-2019 eğitim- öğretim yılının güz dönemi,
3. ‘Sosyal Hayat Modülü’ içerisindeki 12 kazanım,
4. RAM’ın performans değerlendirme formu, araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış görüşme formları,
5. Geliştirilen 3 adet materyal ile sınırlıdır.

Tanımlar

Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında zeka puanına sahip, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir (MEB, 2008).

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir (MEB, 2008).

Özel Eğitim: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2018).

Modül: Genel olarak bütünün tanımlanabilir bir parçasını kapsayan alt bölüm olarak kullanılmaktadır. Öğretimde modül kavramı ise, belirli amaçlar etrafında içeriğin belirtilen süre içerisinde tamamlanmasını esas alan bütün anlamındadır (Karaağaçlı, 2002: 146).

Materyal: Öğretim materyali olarak materyal: “bilginin öğrenene ulaştırılabileceği farklı yollar ve ortamlar” olarak tanımlanabilir (Heinich vd., 1993; Akt. İnan, 2006).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bir varlık olan insanın çevreyle etkileşimi “sosyal bilgiler” gibi bir öğretim alanının doğmasına neden olmuştur. İnsanın çevresiyle olan kalabalık ilişkisi sosyal bilgilerin yapısını da etkilemiş tarihi süreçte net bir tanımda sabit kalınmamıştır (Şensoy, 2014; 12).

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneğine bağlı Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı: “Olayın doğrudan insan topluluğunun örgütlenmesine, gelişimine ve sosyal birliklerin bir kolu olması nedeniyle insana dair her türlü bilgiler sosyal bilgilerdir.” şeklinde tanımlanmıştır (Köstüklü, 1998; 9) .

İlk kez 1970 yılında Barth ve Shermis tarafından geniş ölçüde kabul edilen bir tanım yapılmışsa da soğuk savaş yıllarının sonuna doğru yeni tanımlar eklenmeye devam etmiştir. Barth ve Shermis sosyal bilgileri vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesi şeklinde tanımlayarak sosyal bilgileri, vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler, yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler şeklinde üçe ayırmaktadır (Akdağ, 2009; 5).

Bu yaklaşımlara daha yakından bakacak olursak;

1.1.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan ilk yaklaşımdır. Vatandaşlık aktarımı aracı olarak sosyal bilgiler yaklaşımında konular yargıç güç tarafından hazırlanır. Genç neslin hangi bilgi, değer ve tutumlarla donatılacağını

yetişkinlerin tecrübelerinden yararlanarak hazırlanacağı bir düzen söz konusudur. Bu yaklaşımdaki bir sosyal bilgiler programının içeriğinde öğrencinin şu kazanımlara ulaşması amaçlanır:

- Geçmişi öğrenme,
- Geçmiş ve gelecekle gurur duyma,
- Sorumluluk alma,
- Uygun davranışlar sergileme,
- Otoriteye bağlılık

Yaklaşımın amacı; kültürün temel değer ve inanışlarını genç kuşaklara aktarmaktır. Yöntem, öğretmen merkezli bir öğrenme-öğretme sürecine dayalıdır (Barr, Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş 1997; Doğanay, 2005). Bu yöntemin sosyal bilgilerin ilk ortaya çıkış amacını gerçekleştirmek üzere oluşturulduğu söylenebilir. Nitekim ABD'de 1916 yılında sosyal bilgiler dersine ihtiyaç duyulmasının nedeni, o günlerdeki toplumsal dönüşümün bunalımlarından insanları kurtarmak ve böylece “Amerikan vatandaşlığı” kavramını benimsetmektir. Bu yaklaşım sosyal bilimcilerin bazıları tarafından kabul edilmese de özellikle tarih ve coğrafya öğretimi vatandaşlık bilgisi konuları ile birlikte verilmeye çalışılmıştır.

Buna karşılık bazı sosyal bilimciler, sosyal bilgiler öğretiminin sosyal bilimler için bir altyapı oluşturabileceği görüşünde olmuşlardır. Bu düşünce, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi anlayışının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1.1.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bu yaklaşım sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında etkili vatandaşlık için en verimli yol olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu görüşe göre öğrenciler toplumdaki insan davranışlarının ve vatandaşlığın nasıl şekillenmesi gerektiğini sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını araştırarak öğrenirler. İçerik, sosyal bilimlerin hem ayrı ayrı Hem de sosyal bilim disiplinlerinin bir bütün halinde verilmesinden oluşur. Bu yaklaşımda yöntem de sosyal bilimlerin yöntemidir. Bunlar; araştırma inceleme ve buluş

yoluyla öğrenmedir. Kısaca çocuk sosyal bilimci gibi düşünecek, sosyal bilimin yöntemini kullanacak ve bu yolla etkili vatandaş olabilecektir (Barr, Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş 1997; Doğanay, 2005).

1.1.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemlerini tanımlama, analiz etme ve karar verme becerilerini öğretmeyi amaçlar. Bu becerileri geliştirirken öğrencileri etkileyen ve ilgilendiren problemlerden yola çıkar, öğrencilerin kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında düşünmelerine, çözüm yollarını araştırmalarına ve karar vermelerine yardımcı olmak yaklaşımın amacını oluşturur. Araştırma, inceleme ile problem çözme bu yaklaşımın odak noktasını oluşturur (Barr, Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş 1997; Doğanay, 2005). Bu yaklaşımda beceriler ön plana çıkmaktadır. Yansıtıcı inceleme yaklaşımında başlıca beceriler;

- Okuma yazma becerisi,
- Farklı kaynaklardan bilgi kullanma becerisi,
- Problemleri belirleme ve çözme becerisi,
- Bilgiyi yorumlama becerisi,
- Değerlerle ilgili durumları belirleyebilme ve çözüme ulaştırabilme becerisidir.

Yansıtıcı inceleme yaklaşımında hedeflenen bu kazanımların gerçekleştirilmesinde kullanılabilecek bazı öğretim yöntem, teknikler ve bu yaklaşım için uygun olabilecek etkinlikler aşağıdaki gibidir (Doğanay, 2005);

- Yaratıcı drama,
- Rol oynama,
- Küçük grup çalışması,
- Sınıf toplantıları,
- Ahlaki ikilemler,
- Benzeşimler,
- Kubaşık öğrenmedir.

1.1.4. Sosyal Hayat Modülü

Sosyal hayat modülünün genel amacı bireylerin sosyal becerilerini geliştirmektir. “Sosyal Hayat” modülü sosyal bilgiler ve hayat bilgisi konularını kapsamaktadır. Sosyal Hayat modülünde yer alan kazanımlar zihinsel yetersizliği olan bireyin karşılaşılabileceği sorunların çözümünde kullanılabileceği bilgi, tutum ve becerilerini geliştirerek yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlayacak nitelikte düzenlenmiştir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin çoğunun zihinsel olarak somut işlemler döneminde olduğu dikkate alınmalı, öğrenme ve öğretme ortamında sunulacak olguların yakın çevresinden ve gerçek yaşamdan seçilmesine dikkat edilmelidir (MEB, 2008).

1.2. Zihinsel Engellilik

Özel gereksinim duyan çocukların geniş bir oranını oluşturan zihinsel engelli çocukları tanımlayan tek bir tanım olmasa da bazı çalışmalarda belirtilen tanımlar alan yazında yer almaktadır. Bu tanımlarda çoğunlukla, bu çocukların sadece zeka testleri ile ölçülen zeka puanlarının değil bununla beraber sosyal uyum, dil gelişimi, sağlık vb. yönlerinin de ölçme esnasında araştırıldığı görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1920'lerde kurulan Amerikan Zekâ Geriliği Birliği(AAMR- American Association on Mental Deficiency) 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren birliğin kararı ile adını Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği (American Association on Intellectual ana Developmental Disabilities) olarak değiştirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde zihinsel engelli çocuklara ilişkin tanı kriterlerini ve eğitim ilkelerini belirlemede önemli bir dernek olan AAIDD, 1992 yılında Luccasson ve diğerlerinin yapmış olduğu tanımı kabul etmiştir. Bu tanıma göre zihinsel yetersizlik, hali hazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıklar göstermektedir. Zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra zihinsel işlevlerle ilişkili beceri alanlarında (iletişim, kendini yönetime, öz bakım, sosyal beceriler, sağlık ve güvenlik, toplum hizmetlerinden yararlanma, işlevsel akademik beceriler, boş zamanları değerlendirme, iş ve ev yaşamı) İki ya da daha fazlasında sınırlılık gösterme ve 18 yaşından önce belirtilerinin ortaya çıkma, fark edilme durumudur (Luccasson ve diğerleri, 1992).

AAIDD tarafından 2002 yılında geliştirilen yeni tanımda zihinsel yetersizlik, zihinsel işlevle beraber kavramsal sosyal ve pratik uyum becerilerinde yetersizlik göstermeleriyle de tanımlanmaktadır. Yine, AAIDD'nin 2002'de sunduğu zekâ geriliği tanımında zekâ geriliği olan çocukların tanınması ve sınıflandırılmasında önemli beş varsayım ileri sürülmüştür.

Bunlardan ilki, var olan işlevlerdeki yetersizlikler, ikincisi bireyin akran grubu ve kültürünü yansıtan sosyal çevresi bağlamında dikkate alınması; üçüncüsü geçerli ve değerlendirmede, hem kültürel ve dil farklılıklarının hem de iletişim, duyu, motor ve davranışsal farklılıkların göz önünde bulundurulması; dördüncüsü bireylerde, sınırlılıklarla güçlü yanların birlikte bulunduğu varsayımı; son olarak da sınırlılıklara bir tanım getirmenin amacı, bireyin ihtiyacı olacak olan destek hizmetlerin hangileri olacağını belirlemek olduğu ve çoğunlukla belirli bir zaman içerisinde uygun destek hizmetlerinin devamlı sağlandığında, zekâ geriliği olan bireyin yaşam fonksiyonlarında iyileşmeler meydana geleceği şeklinde ifade edilmektedir (AAIDD [AAMR], 2002).

AAIDD'nin 1992 ve 2002 tanımlarında üç temel başlık üzerinde durulmaktadır. Bunlar;

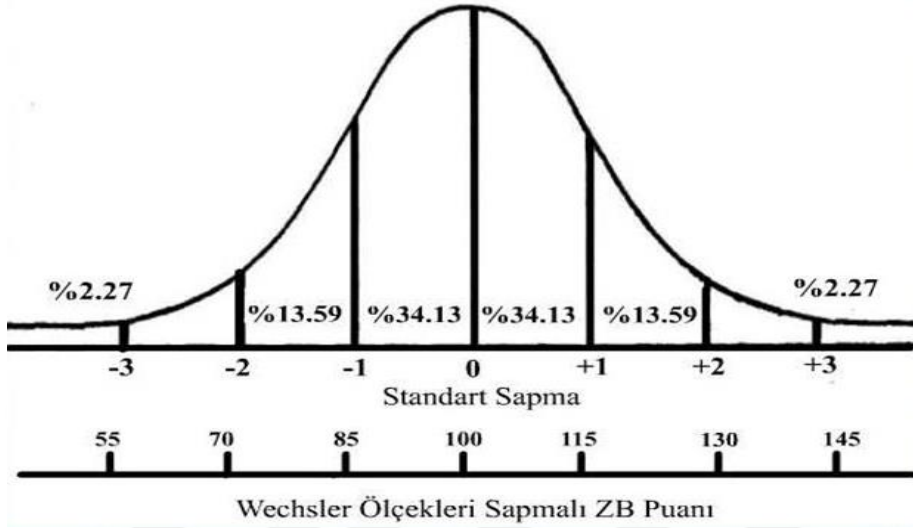
1. Zihinsel işlevler,
2. Uyumsal davranışlar,
3. Destek sistemleri,

Bu üç alandaki temel ihtiyaçlar değişebilmektedir. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler uyumsal davranış alanlarında yeterli becerilere sahiptirler. Ev ve okul yaşamında bağımsız kalabilecek derecede uyumsal davranışlara sahiplerken çok azı bu alanlarda da desteğe ihtiyaç duyabilmektedir. Orta ve ağır derecede zihinsel yetersizliği olan bireylerin önemli derecede bu alanlarda destek ihtiyacı bulunmaktadır. Bu temel bileşenleri tek tek inceleyecek olursak;

1.2.1. Zihinsel işlevler

AAIDD'nin 2002 tanımına göre zihinsel yetersizlik, zihinsel işlevlerde önemli ölçüde “normal zeka puanının altında olma” olarak tanımlanmaktadır. Zihinsel yetersizliğin belirlenmesinde zekâ testlerinden yararlanılmaktadır. Eğer standart bir zekâ testi kullanacak olursak, ortalama zekâ bölümü puanı 100 kabul edildiğinde, bu testten alınan ortalama puanın iki standart sapma altında bulunan grup zihinsel yetersizliği olan bireyleri göstermektedir. AAIDD'nin 2002

tanımında zekâ bölümünü (ZB) 70 ve altında yer alma yani (-2) standart sapma altında yer alma zihinsel işlevlerde normalin altında kalmayı göstermektedir (Özokçu, 2013: 62).

Şekil 1. Normal Dağılım Eğrisi ve Zekâ (Heward, 2003).

1.2.2. Uyumsal davranışlar

AAMR (2002) tanımına göre uyumsal davranışlar bireylerin günlük hayatlarındaki faaliyetleri etkilemek için öğrendikleri kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin bütünüdür. Groosman (1983) uyumsal davranışları bireyin bağımsız olabilmesi için kendi akran grubundan ve var olduğu toplumsal gruptan beklenen davranışları sergilemesi için olması gereken beceriler olarak tanımlamıştır. Uyumsal davranışlar bireylerin yaşamlarında kullandıkları davranışlardır. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, diğer bireyler gibi özel ortam ve özel durumlarda hangi becerilerin gerekli olduğunu bilemeyebilirler ya da sahip oldukları bir uyumsal davranış kullanmak istemeyebilirler (Smith,1995'ten aktaran: Özokçu, 2013: 63). Uyumsal davranışlar geliştirilen uyumsal davranış ölçekleri ile değerlendirilmektedir. Pratik uyumsal davranışlar arasında; yemek yeme, giyinme, tuvalet, bir yerden bir başka yere seyahat etme, telefonu kullanma, parayı kullanma, ilaç alma, ev bakımı gibi beceriler sıralanabilir (Smith, 2006 'ten aktaran: Özokçu, 2013: 63).

1.2.3. Destek sistemleri

AAIDD'nin 1992 yılında hazırladığı yönergede desteğe ihtiyaç duyan bireyler için yeni bir sınıflama getirilmiştir. Bu yeni sınıflama sisteminin amacı bireyleri bulundukları zeka puanının onları tanımlamasını ve gruplamasında etkilerini en aza indirmektir (Luccasson ve diğerleri, 2002'ten aktaran: Özokçu, 2013: 64). Ülkemizde 2009 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2009) zihinsel yetersizlik, AAIDD'nin 2002 tanımı dikkate alınarak,

“Zihinsel işlevlerinde normal olarak belirtilen zeka puanının altında yer alan, buna bağlı olarak bazı kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde sınırlılık gösteren, bu alandaki eksikliklerin 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan, destek eğitim hizmetlerine ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, zihinsel yetersizliği olan bireylerdir ” şeklinde (MEB, 2009) tanımlamaktadır.

1.3. Zihinsel Engelliliğin Nedenleri

Zihinsel engellilik birden fazla faktörün bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bunlar çoğunlukla kalıtım, çevre ve kişilik özellikleri şeklinde sıralanabilir.

Özer'e (1997) göre, öğrenme güçlüğü'nün veya hafif düzeyde zihin engelliliğin nedeni olarak tek bir neden gösterilemez. Bunun birçok nedenleri vardır.

Doğum öncesi (yetersiz beslenme, annenin geçirdiği hastalık) doğum sırasında (Uzun ve zor doğum), doğum sonrasında (Nefes alana kadar geçen süre, ateşli hastalık, başa darbe) veya kalıtsal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar. Özel gereksinimli çocukların oluşmasına neden olan etmenleri genel olarak doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olarak 3 grupta toplayabiliriz (Ataman, 2003).

Doğum öncesi nedenler:

1. Hamilelik esnasında annenin geçirdiği bulaşıcı hastalıklar, kullandığı ilaçlar, kazalar ve zehirlenmeler, röntgen çekirme, yetersiz beslenme,
2. Doğuştan metabolik bozukluklar.
3. Akrafa evliliği, kromozom bozuklukları, kan uyuşmazlığı,

Doğum anında nedenler:

1. Doğum anında bebeğin oksijensiz kalması,
2. Doğum anında bebeğe iltihap bulaşması,
3. Doğum esnasında herhangi bir zorluk yaşandığında kullanılan bazı araçların (vakum) bebeğe zarar vermesi,
4. Geç ya da erken doğum.

Doğumdan sonraki nedenler:

1. Çocuğun geçirdiği ateşli hastalıklar (kızamık, menenjit)
2. Beyinde zedelenmeye sebep olan zehirlenmeler ve kazalar,
3. Beyin gelişimini etkileyecek hormonsal düzensizlikler ve yapısal bozukluklar.

1.4. Zihinsel Yetersizliğin Tanılanması

Zihinsel yetersizliğin tanılanmasında AAIDD'nin (1992) önermiş olduğu üç aşamalı sıralama sürecinden yararlanmak mümkündür. İlk aşamada bireyin zihinsel işlevleri ve uyumsal becerileri ölçülmektedir. Zihinsel işlevlerin belirlenmesinde dünyada ve ülkemizde yaygın olarak kullanılan zekâ testleri Stanford-Binet IV ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği (WISC III) dir. Uyumsal beceriler ise uyumsal davranış ölçekleriyle (AAMR-Uyumsal Davranış Ölçeği, Vineland Uyumsal Davranış Ölçeği) değerlendirilmektedir.

1.5. Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin sınıflandırılması genellikle dört başlık altında yapılmaktadır. Bunlar; tıbbi sınıflandırma, zeka bölümü puanına göre sınıflandırma, eğitsel sınıflandırma ve gereksinim duyulan destek miktarına göre yapılan sınıflamadır.

1.5.1. Tıbbi Sınıflandırma

En eski ve oldukça etiketleyici bir bakış açısı ile yapılan sınıflama yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda zihinsel yetersizliği olan bireyler; debil, moron, embesil, idiot şeklinde sınıflandırılmışlardır (Eripek, 2005.)

1.5.2. Zekâ Bölümü Puanına Göre Sınıflandırma

AAIDD'nin uzun yıllar kabul görmüş ve zekâ bölümü temel alınarak yapılmış olduğu sınıflandırmadır. Bu yaklaşıma göre zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler; hafif, orta ve ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelli bireyler olmak üzere üç grupta toplanmaktadırlar. Sınıflandırmada zekâ testleri sonucunda belirlenen zekâ bölüm puanına göre 70-50 hafif, 55/50-35 orta, 40/35-25 ağır, 25 ve altı ise çok ağır zihinsel engellilerin yetersizliği ifade etmektedir (Kaplan, 1996).

Hafif Zihinsel Engelliler: Hafif zihinsel engelli çocuklar normal okulların özel sınıflarında eğitim görmektedirler. Günümüzde bu çocuklar sınıf öğretmenlerine veya kendilerine sağlanan destek hizmetlerle beraber akranlarıyla normal sınıflarda da eğitim görmektedirler. Zihinsel yetersizliği hafif derecedeki çocukların zeka düzeylerini okula başlayıncaya kadar ki sürede tespit etmek son derece zordur. Okula başladıktan sonra veya sınıf dereceleri ilerledikçe fark edilirler. Bu durum okulda öğrencilerden istenilen akademik ve davranışsal becerilerin zorlaşmasından kaynaklanmaktadır (Eripek, 2012: 252).

Orta Zihinsel Engelliler: orta derecedeki zihinsel engelli çocuklarda, okul öncesi dönemlerindeki gelişimlerinde duraklama gözlenir. Yaşları ilerledikçe akranlarıyla olan zihinsel, sosyal ve motor gelişimleri arasındaki fark açılmaya başlar. Yetersizliği orta düzeyde olan bu çocukların yaklaşık %30'unda Down Sendromu, yaklaşık %50'sinde beyin incinmesine bağlı farklı türde rahatsızlıklar gözlenir (Neisworth ve Smith, 1978'ten aktaran: Eripek, 2012: 252). Orta zihinsel engellilerin, hafif zihinsel engelli bireylere nazaran fiziksel ve davranışsal bozuklukları daha fazladır (Eripek, Vuran, 2012: 253).

Ağır ve Çok Ağır Zihinsel Engelliler: Ağır ve çok ağır zihinsel yetersizliği olan çocuklar neredeyse tamamı annenin hamilelik döneminde, doğum esnasında ya da hemen sonrasında fark edilebilmektedir. Bu çocukların merkezi sinir sisteminde ciddi hasarlar bulunmaktadır. Bununla beraber farklı sağlık problemleri de olabilmektedir. Bu bireyler kişisel gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalırlar, motor becerileri sınırlıdır, tek başlarına hareket etmede zorlanırlar ve gün içerisinde daima birine ihtiyaç duyarlar. Öğretim teknolojilerindeki en son meydana gelen gelişmeler ağır ve çok ağır yetersizliği

olan birçok bireyin, öğrenemeyeceği düşünülen birçok beceriyi öğrenebileceğini, toplumda yaşamlarını idame ettirebileceğini ve üretici olabileceklerini göstermektedir. Ağır ve çok ağır yetersizliği olan çocukların pek çoğu eğitim sisteminin dışında tutulmaya başlanmıştır. Günümüzde bu çocuklara yönelik destek hizmetler ve eğitimler verilmeye başlanmıştır. Günümüzde yaşanan bu değişimler bu çocukların toplumda daha fazla yer edinmelerini ve davranışlarında olumlu gelişmeler gösterdiklerini göstermiştir (Eripek, Vuran, 2012: 253).

1.5.3. Eğitsel Sınıflandırma

Bu sınıflandırma sisteminde yine zekâ bölümü temel alınarak sınıflandırma yapılmaktadır. Bu sınıflandırma sisteminde zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler eğitilebilir, öğretilir ve ağır derecede zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler olarak üç gruba toplanmıştır. Hafif derecede engelli bireyler eğitilebilir, orta derecede engelli bireyler öğretilir olarak adlandırılmış; ağır derecede engelli bireylerin ismi bu sınıflamada korunmuştur (AAIDD[AAMR], 2002).

Türkiye’de, 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren ve 2004 yılında değişiklik yapılan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2000, 2004) zihinsel yetersizlik gösteren bireyler şöyle sınıflandırılmıştır:

I.Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin eğitim aldığı süre içerisinde belirli bir seviyede destek hizmetlere ve özel düzenlemelere ihtiyaç duyması durumudur.

II. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerini kazanmasında önemli derecede özel eğitime ihtiyaç duyma durumudur.

III.Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin öz bakım becerilerinin öğretimiyle beraber yaşamı boyunca her alanda tutarlı ve daha yoğun özel eğitim ve destek hizmetin ihtiyaç duyma durumudur.

IV.Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin zihinsel yetersizliğiyle beraber başka yetersizliklerinin de bulunması nedeniyle günlük yaşam, öz bakım

ve temel akademik becerilere sahip olmamasından kaynaklanan yaşamı boyunca gözetime ve bakıma ihtiyacı olması durumudur.

1.6. Zihinsel Yetersizliği Önleme Çalışmaları

Zihinsel yetersizliği önleme çalışmaları üç tiptir. Birincil önleme çalışmaları temelde neden ortaya çıkmadan önce yapılan çalışmalardır. Örneğin, Alman kızamığı (Rubella) gibi nedenler aşılama çalışmalarıyla önlenabilir. Hamile annelerin ilaç kullanımının zararları eğitim programları ile anlatılabilir. Bu programlar bebek ölüm oranları da azaltabilir. Birincil önleme çalışmaları aynı zamanda sağlıklı bir yaşamı da beraberinde getirebilmektedir. İkincil önlemler erken özel eğitim programlarıdır. Nedenin belirlenmesinin hemen ardından uygulanan önlemlerdir. Örneğin PKU (Fenilketonüri) de yapılan diyet uygulamasıyla zihinsel yetersizlik önlenabilmektedir. Üçüncül önlemede özel eğitim uygulamaları başta gelmektedir. Bu bireylere mesleki eğitim verme ve iş becerilerinin öğretimi ile bu bilgilerin yetersizlikleri azaltılmaya çalışılmaktadır (Heward, 1996.;Turnbull ve diğerleri, 2007).

1.7. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler bulundukları grup içerisinde önemli düzeyde bireysel farklılıklar gösterirler. Yine de bazı tipik bilişsel, sosyal, davranışsal, duygusal, fiziksel ve sağlık özelliklerinden söz edilebilir. Ancak buradan Zekâ geriliği gösteren tüm çocukların bu özelliklere sahip oldukları anlamı çıkarılmamalıdır. Bu özellikler aşağıda açıklanmıştır.

1.7.1. Bilişsel Özellikler

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bilişsel özelliklerindeki farklılıklar; bellek, dikkat, dil, akademik beceriler, biliş ötesi özellikler, güdülenme ve genelleme özellikleri açısından tek tek incelenecektir.

1.7.1.2. Bellek

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kısa ve uzun süreli belleklerdeki bilgileri hatırlamada ve kullanmada sorun yaşarlar. Öğrendikleri bir bilgiyi bellekte bulup farklı durumlarda kullanama konusunda problem gösterirler. Zekâdaki yetersizlik düzeyi ne kadar fazlaysa bu problemleri yaşamaları da bir o kadar artmaktadır (Werts, Culatto ve Tompkins, 2007).

1.7.1.3. Dikkat

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde dikkat dağınıklığı yaygın olarak görülen bilişsel problemlerden birisidir. Bireyin bir görevi öğrenebilmesi ve sürdürebilmesi öncelikle dikkatini o görev üzerinde toplaması, dikkat dağıtıcı uyarıcıları kontrol etmesi ve dikkatini sürdürmesi gerekir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin ayırt etme güçlükleri ve dikkatlerini sadece belirli bir uyarana toplama sorunları vardır. Aynı zamanda çeşitli uyarılar içerisinde kendileri için gerekli olan bilgiyi alma ve kullanma sorununu da yaşamaktadırlar (Friend, 2011).

1.7.1.4. Dil

Zihinsel yetersizliği olan bireyler de en uygun olarak görülen yetersizlik dil ve konuşma yetersizlikleridir. Yaygın olarak görülen dil bozuklukları, gecikmiş konuşma ve sınırlı sözcük dağarcığına sahip olmalıdır. Zihinsel yetersizliği olan bireyler de sıklıkla görülen konuşma problemleri ise artikülasyon bozuklukları, ses bozuklukları ve kekemeliktir (Sucuoğlu, 2009).

1.7.1.5. Akademik Başarı

Zihinsel yetersizliği olan bireyler akademik becerilerin her anlamında yetersizlik göstermektedirler. Bu bireylerin fiziksel özelliklerindeki yetersizlik akademik başarıları üzerinde de olumsuz etki yaratmakta, bu da onların normal gelişim gösteren akranlarından geri kalmalarıyla sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla bu bireyler akademik becerileri kazanabilmek için normal akranlarından daha fazla çalışmaları ve araştırma yapmalarını gerektirmektedir (Friend, 2011).

1.7.1.6. Biliş Ötesi

Zihinsel yetersizliği olan bireyler yetersizliğin derecesine bağlı olarak biliş ötesi becerilerde sorunlar yaşayabilmektedirler. Biliş ötesi beceriler, bir problemin nasıl çözeceğini planlama, uygulama, çözümleri kontrol etme ve sonuçlarını değerlendirme becerilerini içermektedir (Friend, 2011).

1.7.1.7. GÜDÜLENME

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin bilişsel alanlarda devamlı problemler göstermeleri, onların güdülenmesinde çeşitli problemlerle karşılaşmalarında uygun bir ortam hazırlamaktadır. Geçmişte yaşanan başarısızlıkları ve kaygıları onların bir amaca ulaşmak için daha az çaba göstermelerine neden olmakta, güdülenmelerini azaltmakta, hata yapmaktan kaçınmalarına yol açmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan bireylerde sıklıkla görülen güdülenme problemleri dışsal denetim odağı değerimi eğilimi, öğrenilmiş çaresizlik, başarısızlık beklentisi ve dışarıdan yönlendirilmedir (Friend, 2011).

1.7.1.8. Genelleme

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin genellikle akademik becerilerde genelleme sorunları vardır. Bu bireyler öğrendiği bir beceriyi ya da davranışı farklı becerileri farklı becerilere, farklı kişilere ve farklı ortamlara aktarmada yaşadıkları güçlüklerden dolayı genellemede sorunlar yaşamaktadırlar (Friend, 2011).

1.7.2. Sosyal, Davranışsal Ve Duygusal Özellikleri

Zihinsel yetersizliği olan bireyler sosyal ilişkilerde sorunlar yaşamaktadırlar. Bu bireyler yaşlıları tarafından kabul görmemekte ya da arkadaşlık için daha az tercih edilmektedirler. Problemler en fazla dikkat yetersizlikleri, düşük benlik algısı, aşırı hareketlilik, ilgilerin çabuk dağılması ve kişiler arası bilişsel problem çözme üzerinde ortaya çıkmaktadır. Genel Eğitim sınıflarında kaynaştırma uygulamalarına başarısı, normal gelişim gösteren öğrencilerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere karşı olumlu tutum içerisinde olmalarına ve onlarla sosyal etkileşime girmelerini bağlıdır. Bu nedenle bu

bireylere erken çocukluk döneminden itibaren sosyal becerilerin öğretilmesi sosyal kabulleri ve arkadaşlık ilişkileri oluşturmaları açısından çok önemlidir (Friend, 2011, Sucuoğlu, 2009).

1.8. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında ülkemizde yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Ekergil (2000), çalışmasında zihin engelli çocuklara doğal dilin kullanıldığı doğrudan öğretimin, zıtlık kavramlarını öğrenmelerinde ne derecede etkili olduğunun belirlenmesini amaçlamıştır. Tek denekli araştırma yöntemi ile yürütülen çalışmada çalışma grubunu büyük-küçük ve uzun-kısa kavramlarında eşleme düzeyindeki 7, 10 ve 12 yaşlarında üç zihin engelli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında her bir öğrencinin büyük-küçük ve uzun-kısa kavramlarını öğrenmesinde, kullanılan doğal dille beraber doğrudan öğretim çalışmalarının etkili olduğunu tespit etmiştir. Çalışma sonrasında yapılan takiple de öğrenilen kavramların korunduğu görülmüştür.

Uğurlu (2005), çalışmasında sosyal bilgiler dersi içerisindeki “Coğrafya ve Dünyamız” ünitesinde bulunan Dünya ve Evren ile ilgili kavramları nasıl algıladıklarını çalışma grubunu 6.sınıf öğrencileri oluşturarak belirlemeyi amaçlamaktadır. 831 öğrenci ile yürütülen çalışmada öğrencilere 24 sorudan oluşan bir anket uygulanarak Dünya ve Evren konusuyla ilgili kavram yanlışları tespit edilmiştir. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin %40’ından fazlasında kavram yanlışlarının olduğu konuların mevsimlerin oluşumu, Dünya ile Güneş arasındaki mesafe, Dünya’nın dönüş yönü, galakside Güneş’in büyüklüğü, gök cisimlerinin Dünyaya uzaklığı, Ay’ın kendine has görünümü, Dünya’nın hem kendi eksenini hem de Güneş’in eksenini etrafında dönüşü ve süresi ve gezegenler ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Atik ve Çatak (2006), tarafından yapılan çalışmada, tek gruplu deneysel desen kullanılarak, Powerpoint sunu programı kullanılarak hazırlanan okuma materyalinin, zihinsel engelli 12-13 yaşlarında kaynaştırma eğitimi gören 3 kız öğrencinin okuduğunu anlama becerisi kazandırmadaki etkililiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda hazırlanan materyalin öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini olumlu yönde geliştirdiği tespit edilmiştir.

Duman (2006), tarafından yapılan çalışmada, hafif zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerinde hikaye haritası yönteminin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Zihinsel engelli 3 öğrenci ile tek denekli araştırma yöntemiyle yürütülen çalışma sonucunda, hafif zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi üzerinde kullanılan hikâye haritası yönteminin olumlu etkisi olduğu gözlenmiştir.

Can Çalık (2008), çalışmasında tek denekli araştırma yöntemiyle sürdürülen, temel toplama becerilerinin öğretimi için kullanılan doğrudan öğretim yaklaşımına dayalı nokta belirleme tekniği kullanılarak yapılan öğretimin etkililiğini ve devamlılığını tespit etmek istenmiştir. Çalışma grubunu genel eğitimin 2.sınıfında öğrenimine devam eden hafif zihinsel engeli olan 1 kız ve sınır zekaya sahip 1 kız ve 1 erkek olmak üzere 3 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre temel toplama becerilerinin öğretimi için kullanılan nokta belirleme tekniğinin, öğretimde etkili ve gerekli devamlılığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2008), çalışmasında Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemiyle, zihinsel engelli öğrencilere sindirim sistemi organlarının öğretiminde hazırlanan bireyselleştirilmiş öğretim materyalinin etkililiğini belirlemeye çalışılmıştır. Tek denekli A-B desenine göre yürütülen bu çalışmada çalışma grubunu 3 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin sindirim sistemi organlarıyla ilgili bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemine Göre Ölçüt Bağımlı Ölçü Araçları geliştirilmiştir. Geliştirilen bu araçlar öğretim süreci boyunca üçer kez uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi doğrultusunda hazırlanan materyalin sindirim sistemi organları konusunun öğretiminde her öğrenci için belirli bir olumlu etki yarattığı gözlenmiştir.

Güldenoğlu (2008), araştırmasında hafif zihinsel öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi üzerinde, karşılıklı öğretim tekniğinin etkililiğini ve sürekliliğini incelemiştir. Tek denekli ve denekler arası çoklu yoklama yöntemiyle yürütülen bu çalışma, genel eğitim sınıfında öğretimine devam eden hafif zihinsel engelli 3 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma sonucunda öğrencilerin metni özetleme

becerinde karşılıklı öğretimin olumlu sonuç sağladığı ve bu becerisin izlenen süreç sonucunda da devam ettiği gözlenmiştir.

Güler (2008), tarafından yapılan çalışmada, tek denekli araştırma yöntemi ve dönüşümlü sağıaltımlar deseni kullanılarak yürütölen bu çalışmada, zihinsel engelli öğırencilerin hikâye okuma ve anlama becerilerini okuma teknikleri birleştirilerek geliştirmek amaçlanmaktadır. Araştırma ikisi kaynaştırma biri özel eğitim sınıfında öğrenim gören 2 kız 1 erkek zihinsel engelli öğırenci ile birlikte yürütölmüştür. Öğırenciler bir dakikada en az 45 kelime okuyabilen, verilen metnin %80'ini doğıru okuyan ve metinle ilgili sorun 10 sorudan 3'üne doğıru yanıt verebilen 15 yaşındaki öğırencilerdir. Yapılan araştırma sonucunda birleştirilmiş hikâye okuma ve anlama tekniğinin olumlu yönde etki sağladığı görüşüne ulaşılmıştır.

Özak (2008), yaptığı çalışmada, tek denekli araştırma yöntemi ve yoklama evreli denekler arası çoklu yoklama modelini kullanarak, zihinsel engeli olan öğırencilere okuma becerisi kazandırmada bilgisayar yardımıyla sunulan eş zamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini belirlenmesini amaçlamıştır. Çalışmayı genel eğitim sınıfında öğretime devam eden zihinsel engeli bulunan 6 öğırenci ile yürütmüştür. Elde edilen bulgular doğırultusunda ulaşılan sonuçlara bakıldığında, eş zamanlı ipucu kullanılarak yapılan uygulamanın zihinsel engeli olan öğırencilerin okuma becerilerini geliştirdiğı sonucuna ulaşılmıştır.

Karabulut (2009), tarafından yapılan çalışmada tek denekli araştırma yöntemi ile eş zamanlı ipucu öğretiminin, zihinsel engelli bireylerin saati söyleyebilme becerilere olan etkisi incelenmek istenmiştir. Çalışma eğitim uygulama okullarında öğrenim gören 3 zihinsel engelli öğırenci ile yürütölmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlandığında kullanılan eş zamanlı ipucu yönteminin öğırencilerin saati söyleyebilme becerileri üzerinde olumlu katkı sağladığı ve yapılan izlenmeler sonucunda kazanılan becerinin kalıcılığının ve genellenebilirliğinin olduğuna ulaşılmıştır.

Sinoplu (2009), çalışmasında amaçlanan, basamaklandırılmış öğretim yönteminin zihinsel engelli bireylerde temel toplama ve çıkarma işlemlerinde etkililiğı incelemektir. Tek denekli grupla yürütölen bu çalışmada çalışma grubunu, iyileştirme merkezinde öğrenim gören 10 yaşındaki 3 zihinsel engelli

erkek öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada zihinsel engelli öğrencilerin temel toplama ve çıkarma becerilerinde basamaklandırılmış öğretim yönteminin olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çevik (2016), araştırmasında proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ilköğretimin 4. Sınıfında öğrenim görmekte olan 8 hafif zihinsel öğrencinin fen bilgisi dersindeki akademik başarılarına ve tutumlarına olan etkisi incelenmek istenmiştir. Araştırmada öğrencilere “Fen ve Teknoloji Dersi Tutum Ölçeği”, “Fen ve Teknoloji Dersi Başarı Testi” ve “Kavram Kazanımı Görüşme Formu” ön test – son test olarak uygulanması açısından karma yöntem kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda proje tabanlı öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına olumlu yönde katkı sağladığına ulaşılmıştır.

Yapılan literatür araştırmasında ulaşılan çalışmalara bakıldığında özel eğitim kapsamında hafif zihinsel engelli öğrencilere yönelik yapılan çalışmaların çoğu okuma-anlama, temel matematik öğretimiyle hayat bilgisi konularında yapıldığı görülmektedir. Sosyal hayat modülü kapsamındaki Dünya, Güneş, Ay, yıldızlar ve yerçekimi konularının öğretimiyle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu amaçla yapılan çalışmanın özgün olması ve literatürde bulunan eksikliği gidermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, deneysel deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, hafif zihinsel engelli öğrencilerin sosyal hayat modülü içerisinde bulunan “Dünya’yı, Güneş’i, Ay’ı, Yıldızları tanır, yerçekimini bilir” kazanımları doğrultusunda geliştirilen materyallerin etkisini belirlemek için nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak tek gruplu ön test(gözlem) - son test(gözlem) deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Deneysel desen, değişkenler arasındaki ilişkiyi betimlemeye yönelik yapılan araştırmalardır (Cohen & Manion, 1997; Fraenkel & Wallen, 1996; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Rize ili sınırları dahilinde bir rehabilitasyon merkezinde öğrenim gören 8 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 1.

Çalışma grubunun yaş ve cinsiyet durumu.

Öğrenciler	Cinsiyet	Yaş	Sınıf	Engel Grubu
Ö1	E	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö2	E	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö3	E	12	6.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö4	K	12	6.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö5	E	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö6	K	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö7	K	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli
Ö8	E	11	5.Sınıf	Hafif Zihinsel Engelli

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, ön gözlem -son gözlem için Performans Kayıt Tablosu ve öğrenciler ile yapılan ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’ aracılığıyla toplanmıştır.

Uygulama öncesi ve sonrası yapılacak gözlem için RAM tarafından hafif zihinsel engelli öğrencilere yönelik hazırlanan Performans Kayıt Tablosu kullanılmıştır (EK.3) . Performans Kayıt Tablosu’nda 4 adet derecelendirme seçeneği bulunmaktadır. Bunlar; Bağımsız, Sözel İpucu, Model Olma, Fiziksel Yardımdır. Öğrenci sorulan soruyu tek başına cevaplıyorsa veya istenilen davranışı gösteriyorsa “Bağımsız”, öğretmenin verdiği ipucu yardımıyla doğru yanıt veriyorsa veya istenilen davranışı gösteriyorsa “Sözel İpucu”, sorulan soruya doğru yanıtın yanında yanlış ifadelerde kullanıyorsa “Model Olma”, sorulan sorunun yanıtını hiçbir şekilde veremiyorsa veya istenilen davranışı gösteremiyorsa “Fiziksel Yardım” seçeneği işaretlenmiştir.

Görüşme formu araştırmacı ve bir özel eğitim öğretmeni tarafından hazırlanmıştır. Yapılan pilot uygulama sonucunda gerekli değişiklikler yapıp son hali verilmiştir. Görüşme formu EK.2 ‘de yer almaktadır.

2.4. Uygulama Süreci

Çalışma zekâ puanları dikkate alınarak belirlenen 8 öğrenci ile yürütülmüştür. Uygulama öncesinde hazırlanan performans kayıt tablosu ile öğrencilerin ön bilgileri alınmıştır. Daha sonra hazırlanan ders planları her öğrenci ile bireysel olarak uygulanmıştır. Yapılan uygulamadan sonra performans kayıtları tekrar alınmıştır. Materyaller ile yapılan uygulama süreci ile ilgili öğrencilerin son görüşleri alınmıştır. Uygulama altı haftaya yayılmıştır. İlk hafta öğrencilerin zeka puanları incelenerek hafif zihinsel engelli sekiz öğrenci belirlenmiş ve Performans Kayıt Tablosu ile ön bilgileri alınmıştır. Çalışmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü haftasında özel öğretim öğretmenlerinin de öncülüğünde hazırlanan ders planları uygulanmıştır. Beşinci haftada Performans Kayıt Tablosu ile öğrencilerin son bilgileri alınmıştır. Çalışmanın altıncı haftasında öğrencilerle görüşme yapılmış, materyallerle ilgili görüşleri alınmıştır.

2.4.1. Materyalin Hazırlanması ve Uygulanması

Araştırmada materyallerin (Gökcisimleri materyali, mıknatıslı Dünya küresi, gökcismi öğretim kartları) hazırlanması ve uygulanması sürecinde izlenen basamaklar aşağıda sunulmaktadır.

Öncelikle literatürde materyal hazırlama ilke ve unsurlarıyla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda materyallerin hazırlanması sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınarak çalışmalar sürdürülmüştür.

Öğretim materyali geliştirilirken veya hazırlanırken dikkat edilebilecek genel maddeler şunlardır (Yanpar Şahin ve Yıldırım, (1999):

- Öğretim materyalinin yeterli sadelikte, basitlikte ve anlaşılabilirlik düzeyinde olmasına dikkat edilmelidir.
- Öğretim materyali, ulaşılmak istenen hedef ve amaç doğrultusunda seçilmeli ve hazırlanmalıdır.
- Öğretim materyali, öğretilmek istenen konunun önemli ve özet kısımlarını içermelidir.
- Öğretim materyalinde kullanılan resim, renk, grafik gibi görsel öğeler konunun önemli noktalarını vurgulamak için kullanılmalı, çokça kullanımdan uzak durulmalıdır.
- Öğretim materyali öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır.
- Öğretim materyali öğrencinin kullanımına ve üzerinde alıştırma yapabileceği pratikte olmalıdır.
- Öğretim materyallinin gerçekliği yansıtmasına dikkat edilmelidir.
- Materyaller bir defa değil uzun süreli kullanıma uygun ve dayanıklılık seviyesi yüksek olmalıdır.
- Geliştirilen veya hazırlanan öğretim materyalleri güncellik sağlanabilecek ve gerektiğinde üzerinde değişiklik yapılabilir yapıda olmasına dikkat edilmelidir.

2.4.2 Öğretim Materyallerinin Tasarımı

Bir Öğretim materyalinin öğretimsel etkililiğinde, materyalin tasarım süreci önem taşır. Tasarım, ‘renk, çizgi, alan, doku, yazı gibi öğeleri bütünlük, denge, vurgu, devamlılık, oran ilkeleri doğrultusunda öğretim hedeflerine yönelik olarak bir araya getirme işlemi’ şeklinde tanımlanır (Özkılıç vd., 2009, s. 46). Öğretim sürecinde materyal kullanmanın amacı etkili bir öğretim süreci sonunda kalıcı öğrenmelerin oluşmasını sağlamaktır. Bu amaçla çok çeşitli materyaller kullanılabilir. Öğretim materyalleri tasarlanırken renk, çizgi, doku, alan, harf ve yazı gibi öğelere dikkat edilmelidir.

Öğrencilerin öğretim süreci sonunda kazanmaları hedeflenen davranışlara ulaşabilmeleri için materyal tasarımda öğelerin uygun bir şekilde bir araya getirilmesinden bir tasarım ilkelerini göz önünde bulundurmak önem taşır. Öğretimi daha etkili hale getirmek için bazı tasarım ilkelerine dikkat edilmelidir. Bunlar; bütünlük, denge, vurgu, yakınlık-uzaklık, hizalama, oran-ölçek, gerçeklik ve basitliktir (Yıldırım, 2011).

Dünya, Güneş, Ay ve Yıldızlar gibi gök cisimlerinin, Dünya’nın Güneş’in ve kendi etrafında döndüğünün, yerçekiminin anlatımında kullanabilecek bir materyallerin geliştirilmesine ihtiyaç olup olmadığını saptamak için özel öğretim öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış sonuçları değerlendirerek materyaller geliştirilmesine ihtiyaç olduğu saptanmıştır.

Dünya, Güneş, Ay, Yıldız ve Dünya’nın Güneş’in ve kendinin etrafında döndüğünü öğretmek için geliştirilen materyal, ahşap tahtalardan bir düzenek oluşturularak yapılmıştır. Düzeneğin üzerinde dönebilen dairesel ahşap yerleştirilmiştir. Ahşaplar siyaha boyanarak uzayın siyah olduğunu temsil etmesi sağlanmıştır. Ahşap üzerine açılan deliklerden saydam ipler yardımıyla gök cisimleri asılmıştır. Gök cisimleri (Dünya, Güneş, Ay ve Yıldızlar) silikon kürelerin oyun hamurlarıyla kaplanarak yapılmıştır. Dünya’nın kaplanması mavi ve yeşil renkler, Güneş için sarı ve kırmızı, Ay için beyaz renkler seçilmiştir. Ay’ın yüzeyi çukurlar oluşturularak yapılmıştır. Bu şekilde gerçekliği yansıtmak amaçlanmıştır. Bu materyal 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12.kazanımı öğretmede kullanmak için hazırlanmıştır.

Yerçekimini ve Dünya'nın üzerinde yaşadığımızı öğretmek amacıyla geliştirilen materyal, 30cm boyutundaki Dünya küresinin içerisine mıknatıslar yerleştirilerek hazırlanmıştır. Elde edilen küçük minyatür oyuncakların altlarına da silikon yardımı ile mıknatıslar yerleştirilmiştir. Minyatürler Dünya'nın yüzeyine yaklaştırıldığında mıknatıslar yardımı ile dünya üzerinde sabit kalmaktadır. Bu materyal 4 ve 5.kazanımları öğretmede kullanmak amacıyla hazırlanmıştır.

Diğer bir materyal öğrencilerin Dünya, Güneş, Ay ve Yıldızları tanıyıp tanımadığını görmek amacıyla hazırlanmıştır. Kesilen kartonların üzerine bu gök cisimlerinin resimleri yapıştırılmıştır. Bu resimler arasında beş köşeli yıldızda vardır. Performans kayıt tablosundaki bildirimler doğrultusunda öğrencilerin Dünya sorulduğunda Dünya'yı diğer resimler arasından göstermesi istenirken bu materyalin kullanılması amaçlanmıştır. Bu materyal 1, 6, 9 ve 11.kazanımları öğretmede kullanılmak için hazırlanmıştır.

Geliştirilen materyalin kazanımlara uygunluğu, renk uyumu, şekillerin ve malzemelerin uygunluğu, materyallerin öğrenci seviyesine uygunluğu gibi özellikler alan uzmanlarının görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir. Geliştirilen materyaller ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında eksik veya yetersiz görülen yerlerde değişiklikler yapılmış, materyallere son halleri verilmiştir.

Uygulamadan önce her öğrenciye performans kayıt tablosu uygulanmıştır. Daha sonra geliştirilen materyaller ile her öğrenci ile bireysel uygulama yapılmıştır. Yapılan uygulamadan sonra performans kayıt tablosu tekrar uygulanmış, materyalin etkinliği incelenmiştir.

Materyaller 'Sosyal Hayat Modülü' kapsamındaki aşağıdaki kazanımların öğretimi doğrultusunda hazırlanmıştır;

1. Verilen resimler arasında Dünya'yı ifade eden resmi gösterir.
2. Dünya'nın bir gök cismi olduğunu söyler.
3. Dünyanın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü bilir.
4. Yerçekiminin etkilerini bilir.
5. Uzayda yerçekimi olmadığını bilir.

6. Verilen resimler arasında Güneş'i ifade eden resmi gösterir.
7. Güneş'in bir gök cismi olduğunu söyler.
8. Güneşin ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir.
9. Verilen resimler arasında Ay'ı ifade eden resmi gösterir.
10. Ay'ın bir gök cismi olduğunu söyler.
11. Verilen resimler arasında Yıldız'ı ifade eden resmi gösterir.
12. Yıldız'ın bir gök cismi olduğunu söyler.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi; öğrenciler ile yapılan uygulama öncesi ve sonrası performans değerlendirme formlarının ve görüşme formlarından elde edilen verilerin yorumlanmasıyla yapılmıştır. Performans değerlendirme formlarında frekans ve yüzdeler alınarak değerlendirmeye gidilmiştir. Görüşme formlarından alınan veriler ise nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Miles ve Huberman'ın nitel veriler için geliştirdiği güvenilirlik formülüne göre ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$) hesaplanmıştır. Bu analizde araştırmacı tarafından elde edilen 15 kodun belirlenen alan uzmanı ile 13'ünde görüş birliği, 2 tanesinde görüş ayrılığı yaşanmıştır. Bu veriler formüle uygulandığında nitel verilerin güvenilirliği %86,6 olarak saptanmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen kodlara bakıldığında analizin güvenilir olduğu düşünülmektedir (Miles, Huberman, (1994).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde tek gruplu deneysel desen ile yapılan uygulamalar ve yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen nitel verilerin bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Uygulama Öncesinde Ve Sonrasında Verdikleri Yanıtlar

Performans kayıt tablosu kullanılarak uygulama öncesinde ve sonrasında alınan veriler aşağıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Tablo 2.

“Verilen Resimler Arasından Dünya’yı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.

UYGULAMA ÖNCESİ					UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2	X				X			
Ö.3		X			X			
Ö.4	X				X			
Ö.5	X				X			
Ö.6	X				X			
Ö.7	X				X			
Ö.8	X				X			

Tablo 2’ye bakıldığında uygulanan performans kayıt tablosuna, uygulama öncesi Ö.1,Ö.2, Ö.4, Ö.5, Ö.6, Ö.7 ve Ö.8 bağımsız, Ö.3 sözel ipucuyla yanıt vermiştir. Uygulamadan sonra tüm öğrenciler bağımsız olarak doğru yanıt vermiştir. Yapılan uygulamadan sonra Ö.3’ün de Dünya’yı ifade eden resmi sözel ipucuna ihtiyaç duymadan bulabildiğini görüyoruz.

Tablo 3.

“Dünya’nın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2	X				X			
Ö.3				X		X		
Ö.4		X			X			
Ö.5	X				X			
Ö.6		X			X			
Ö.7		X			X			
Ö.8		X			X			

Tablo 3’de görüldüğü gibi uygulama öncesinde Ö.1, Ö.2 ve Ö.5 bağımsız, Ö.3 fiziksel yardım ile Ö.4, Ö.6, Ö.7, Ö.8 sözel ipucuyla istenilen yanıtı verirken uygulama sonrasında Ö.3 sözel ipucuyla ve diğer tüm öğrenciler bağımsız olarak istenilen yanıtı vermiştir. Bu kazanım öğrencilere sorulurken “Dünya nerede yaşıyor?” ifadesi kullanılmıştır. Hafif zihinsel engelli öğrenciler kolayca soyut düşünemedikleri için soru bu şekilde sorulduğunda daha rahat cevap verdikleri gözlenmiştir.

Tablo 4.

“Dünya’nın Kendi Ve Güneş’in Etrafında Döndüğünü Bilir” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1		X			X			
Ö.2				X	X			
Ö.3				X		X		
Ö.4		X			X			
Ö.5	X				X			
Ö.6	X				X			
Ö.7				X	X			
Ö.8		X			X			

Tablo 4 bakıldığında uygulama öncesinde Ö.5, Ö.6 bağımsız, Ö.1, Ö.4, Ö.8 sözel ipucuyla, Ö.2, Ö.3, ve Ö.7 fiziksel yardım ile yanıtlarken yapılan uygulamadan sonra Ö.1, Ö.2, Ö.4, Ö.5, Ö.6, Ö.7, Ö.8 bağımsız, Ö.3 sözel ipucuyla yanıtlamıştır. Uygulamada kullanılan materyalin Dünya'nın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü anlatmada ve bu kazanımı kazandırmada olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Tablo 5.

“Yerçekiminin Ne Olduğunu Ve Etkilerini Bilir” kazanıma ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2		X			X			
Ö.3				X		X		
Ö.4				X		X		
Ö.5	X				X			
Ö.6		X			X			
Ö.7				X	X			
Ö.8			X		X			

Tablo 5'e bakıldığında öğrencilerin yerçekimi ile ilgili uygulama öncesi ve sonrası yanıtları görülmektedir. Bu kazanım ile öğrencilerden Dünyada yerçekimi olduğunu ve Dünyanın üzerinde yaşadığımızı bilmeleri istenmektedir. Uygulama öncesinde Ö.1 ve Ö.5 bağımsız, Ö.2 ve Ö.6 sözel ipucu, Ö.8 model olma, Ö.3, Ö.4 ve Ö.7 fiziksel yardım yanıtlamıştır. Uygulama sonrasında Ö.1, Ö.2, Ö.5, Ö.6, Ö.7, Ö.8 bağımsız, Ö.3, Ö.4 sözel ipucuyla yanıtlamıştır.

Tablo 6.

“Uzay’da Yerçekimi Olmadığını Bilir” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1		X			X			
Ö.2		X			X			
Ö.3				X		X		
Ö.4				X		X		
Ö.5	X				X			
Ö.6	X				X			
Ö.7				X		X		
Ö.8				X		X		

Tablo 6’ya bakıldığında Uzay’da yerçekimi olmadığını uygulama öncesinde Ö.5, Ö.6 bağımsız, Ö.1, Ö.2 sözel ipucuyla, Ö.3, Ö.4, Ö.7, Ö.8 fiziksel yardım ile bilebilmiştir. Ö.7 uzayda astronotların uçmalarının sebebini giydikleri kıyafetlerle bağdaştırmış, “Robot kıyafetleri sayesinde uçuyorlar.” İfadesini kullanmıştır. Uygulama sonrasında Ö.1, Ö.2, Ö.5, Ö.6 bağımsız, Ö.3, Ö.4, Ö.7, Ö.8 sözel ipucuyla Uzay’da yerçekimi olmadığını bilmiştir.

Tablo 7.

“Verilen Resimler Arasından Güneş’i İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2	X				X			
Ö.3		X			X			
Ö.4	X				X			
Ö.5	X				X			
Ö.6	X				X			
Ö.7	X				X			
Ö.8	X				X			

Tablo 7’de görüldüğü üzere öğrencilere karışık resimler gösterildiğinde içlerinden Güneş’i Ö.1, Ö.2, Ö.4, Ö.5, Ö.6, Ö.7, Ö.8 bağımsız olarak göstermiş Ö.3 ise sözel ipucuyla göstermiştir. Ö.3’ün Güneş’i bazı çocuk kitaplarında veya

izgi filmlerde gösterildiği gibi etrafında çizgiler olan yuvarlak Şekil ile tanıdığı gözlenmiştir. Materyal ile uygulama yapıldıktan sonra tüm öğrenciler bağımsız olarak Güneş’i ifade eden resmi göstermiştir.

Tablo 8.

“Güneş’in Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
.1				X	X			
.2	X				X			
.3				X		X		
.4				X		X		
.5		X			X			
.6				X		X		
.7		X			X			
.8				X		X		

Tablo 8’e bakıldığında uygulama öncesi ğrencilere “Güneş nerede yaşıyor?” sorusu sorulduğunda .2 bağımsız, .5, .7 sözel ipucuyla, .1, .3, .4, .6, .8 fiziksel yardım ile yanıt vermiştir. Fiziksel yardım ile olanlar doğru yanıtı veremeyenleri ifade etmiştir. Uygulamadan sonra ise .1, .2, .5, .7 bağımsız, .3, .4, .6, .8 ise sözel ipucu yardımıyla gökyüzünde yaşadığı yanıtını vermiştir.

Tablo 9.

“Güneş’in Isı ve IŞık Kaynağı Olduğunu Bilir” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
.1			X			X		
.2	X				X			
.3			X			X		
.4	X				X			
.5	X				X			
.6		X			X			
.7			X		X			
.8	X				X			

Tablo 9’a bakıldığında uygulamadan önce Ö.2, Ö.4, Ö.5, Ö.8 bağımsız, Ö.6 sözel ipucu, Ö.1, Ö.3, Ö.7 model olunarak yanıtlarken uygulamadan sonra Ö.6 ve Ö.7 de bağımsız, Ö.1 ile Ö.3 sözel ipucuyla Güneş’in ısı ve ışık kaynağı olduğunu belirtmiştir. “Güneş bize ne verir?” diye sorulduğunda öğrencilerin akıllana ilk olarak ısı verdiği gelmiştir. Işık kaynağı da olduğu, verilen örneklerle, gece gündüz kavramları ipucu olarak verildiğinde söylenmiştir.

Tablo 10.

“Verilen Resimler Arasından Ay’ı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.

	UYGULAMA ÖNCESİ				UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2	X				X			
Ö.3				X	X			
Ö.4				X		X		
Ö.5	X				X			
Ö.6	X				X			
Ö.7	X				X			
Ö.8	X				X			

Tablo 10’ da belirtildiği üzere uygulamadan önce Ö.3 ve Ö.4 fiziksel yardım ile yanıtlamıştır. Yani verilen resimler arasında Ay olmadığını söylemiştir. Bu öğrencilerin Ay’ı bayrak üzerinde olduğu gibi yarım ay şeklinde öğrendikleri gözlenmiştir. Uygulamadan sonra Ö.3 bağımsız olarak Ay’ı gösterebilmişken Ö.4’e “Ay’ın yüzeyi nasıldı?” ipucu olarak verildiğinde Ay’ı bulabildiği görülmüştür.

Tablo 11.

“Ay’ın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.

UYGULAMA ÖNCESİ					UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1	X				X			
Ö.2	X				X			
Ö.3				X		X		
Ö.4				X		X		
Ö.5	X				X			
Ö.6		X			X			
Ö.7	X				X			
Ö.8		X			X			

Tablo 11’e bakıldığında “Ay nerede yaşıyor?”, “Ay ne cismidir?” soruları uygulamadan önce Ö.1, Ö.2, Ö.5, Ö.7 tarafında bağımsız, Ö.6, Ö.8 tarafından sözel ipucu kullanılarak, Ö.3, Ö.4 fiziksel yardımla yanıtlamıştır. Uygulamadan sonra Ö.3 ve Ö.4 sözel ipucuyla yanıtlarken diğer öğrenciler tarafından bağımsız olarak doğru yanıt alınmıştır.

Tablo 12.

“Verilen Resimler Arasından Yıldız’ı İfade Eden Resmi Gösterir” kazanımına ilişkin veriler.

UYGULAMA ÖNCESİ					UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1				X		X		
Ö.2	X				X			
Ö.3				X		X		
Ö.4				X	X			
Ö.5				X		X		
Ö.6				X		X		
Ö.7				X	X			
Ö.8				X	X			

Yukarıdaki tabloya göre, Yıldız resmi gökyüzünde görüldüğü şekilde, kendi küre biçimiyle öğrencilere gösterildiğinde Ö.2 hariç diğer öğrenciler Yıldız’ı gösterememiştir. Bu öğrencilerin Yıldız’ı bayrağımızda olduğu gibi 5

kenarlı sembolik Yıldız şeklinde bildiği görülmektedir. Uygulamadan sonra Ö.4, Ö.7 ve Ö.8 Yıldız'ı bağımsız gösterebilmişken Ö.1, Ö.3, Ö.5, Ö.6 sözel ipucuyla göstermiştir.

Tablo 13.

“Yıldız’ın Bir Gök Cismi Olduğunu Söyler” kazanımına ilişkin veriler.

UYGULAMA ÖNCESİ					UYGULAMA SONRASI			
	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
Ö.1			X			X		
Ö.2	X				X			
Ö.3			X			X		
Ö.4	X				X			
Ö.5			X			X		
Ö.6			X			X		
Ö.7	X				X			
Ö.8				X		X		

Tablo 13’e bakıldığında öğrencilere “Yıldızlar nerede yaşıyor?” sorusu sorulmuştur. Ö.2, Ö.4, Ö.7 uygulamadan önce bağımsız, Ö.1, Ö.3, Ö.5, Ö.6 model olunarak, Ö.8 fiziksel yardım ile yanıtlarken uygulamadan sonra Ö.1, Ö.3, Ö.5, Ö.6 ve Ö.8 sözel ipucuyla yanıtlaya bilecek duruma gelmiştir.

Tablo 14.

Uygulama öncesi ve sonrasında alınan performans kayıtlarının değerleri ve yüzdeler.

UYGULAMADAN ÖNCE					UYGULAMADAN SONRA			
KAZANIMLAR	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
1.	7 (87,5)	1 (12,5)	-	-	8 (100)	-	-	-
2.	3 (37,5)	4 (50)	-	1	7 (87,5)	1 (12,5)	-	-
3.	2 (25)	3 (37,5)	-	3 (37,5)	7 (87,5)	1 (12,5)	-	-
4.	2 (25)	2 (25)	1 (12,5)	3 (37,5)	6 (75)	2 (25)	-	-
5.	2 (25)	2 (25)	-	4 (50)	4 (50)	4 (50)	-	-
6.	7 (87,5)	1 (12,5)	-	-	8 (100)	-	-	-
7.	1 (12,5)	2 (25)	-	5 (62,5)	4 (50)	4 (50)	-	-
8.	4 (50)	1 (12,5)	3 (37,5)	-	6 (75)	2 (25)	-	-
9.	6 (75)	-	-	2 (25)	7 (87,5)	1 (12,5)	-	-
10.	4 (50)	2 (25)	-	2 (25)	6 (75)	2 (25)	-	-
11.	1 (12,5)	-	-	7 (87,5)	4 (50)	4 (50)	-	-
12.	3 (37,5)	-	4 (50)	1 (12,5)	3 (37,5)	5 (62,5)	-	-

Tablo 14'te yapılan uygulamadan önce ve sonra öğrencilerden alınan bilgilerin frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Buna göre 1. Kazanımı uygulama öncesinde %87,5 i bağımsız, %12,5 sözel ipucuyla bilirken uygulamadan sonra %100'ü doğru bilmiştir. 2. Kazanımını uygulamadan önce %37,5'i bağımsız, %50'si sözel ipucuyla ve %12,5'i fiziksel yardım ile cevaplarırken uygulamadan sonra % 87,5'i bağımsız %12,5'i sözel ipucuyla yanıtlamıştır. 3. Kazanımda

%25'i bağımsız, %37,5'i sözel ipucuyla ve %37,5'i fiziksel yardım ile doğru yanıtlarken uygulamadan sonra %87,5'i bağımsız %12,5'i ise sözel ipucuyla doğru yanıtlamıştır. 4. Kazanıma bakıldığında %25'i bağımsız, %25'i sözel ipucuyla %12,5'i model olunarak %37,5'i Fiziksel yardım ile doğru yanıtlarken yapılan uygulamadan sonra %75'i bağımsız %25'i sözel ipucuyla yanıtlamıştır. 5. Kazanımda başta %25 bağımsız %25 sözel ipucu, %50 fiziksel yardım ile doğru yanıt verilmişken uygulamadan sonra %50 bağımsız, %50 sözel ipucuyla doğru yanıtlanmıştır. 6 kazanıma bakıldığında %87,5 bağımsız, %12,5 sözel ipucuyla yanıtlanmışken %100 bağımsız doğru yanıt alınmıştır. 7. Kazanımda %12,5 bağımsız, %25 sözel ipucu, %62,5'i fiziksel yardım ile yanıtlarken %50'si bağımsız %50'si sözel ipucuyla doğru yanıtı vermiştir. 8.kazanımda öğrencilerin %50'si bağımsız %12,5'i sözel ipucuyla ve %37,5'i model olunarak doğru yanıt verirken %75'i bağımsız, %25'i sözel ipucuyla istenen yanıtı vermiştir. 9.kazanıma bakıldığında %75'i bağımsız %25'i fiziksel yardım ile yanıtlarken uygulamadan sonra %87,5'i bağımsız, %12,5'i sözel ipucuyla doğru yanıtı vermiştir. 10.kazanımda %50 bağımsız, %25 sözel ipucu ve %25 fiziksel yardım ile cevap verilirken %75 bağımsız, %25 sözel ipucuyla yanıt alınmıştır. 11.kazanıma bakıldığında %12,5 bağımsız, %87,5 fiziksel yardım ile alınan doğru yanıtlar %50 bağımsız, %50 sözel ipucuyla alınmıştır. 12.kazanımda %37,5 bağımsız, %50 model olunarak, %12,5 fiziksel yardım ile alınan doğru yanıt uygulamadan sonra %37,5 bağımsız, %62,5 sözel ipucuyla alınmıştır. Bu verilere bakıldığında fiziksel yardım ve model olunarak cevap veren öğrencilerin uygulamadan sonra sözel ipucu veya bağımsız olarak doğru cevabı verdiği gözlenmektedir. Aynı zamanda sözel ipucu ile yanıt veren öğrencilerin de uygulamadan sonra bağımsız olarak doğru cevabı bildiği görülmektedir. Öğrencilerin fiziksel yardıma en fazla ihtiyaç duyduğu kazanım 7.kazanım olmuştur. 1. ve 6.kazanımda uygulama sonrası %100 bağımsız doğru yanıt alınmıştır. Uygulama öncesinde öğrenciler dünyanın içinde yaşadığımızı düşünürken uygulama sonrasında dünyanın üzerinde yaşadığımızı öğrenmişlerdir.

3.2. Öğrencilerin yapılan uygulamaya ve materyallere ilişkin görüşleri

Uygulama sürecinden sonra öğrenciler ile yapılan uygulama ve materyaller hakkında olan görüşleri alınmıştır. Görüşme yapılırken öğrencilerin istenilen derecede fikir belirtmedikleri, sorulara kısa cevap verdikleri gözlenmiştir. Yapılan görüşme sonucunda toplanan veriler analiz edilmiş ve alınan yanıtlar aşağıda tablolatırılmıştır.

Tablo 15.

Öğrencilerin uygulamada kullanılan materyallere ilişkin görüşleri

Sorular	Kodlar/Öğrenciler			%	Örnek Cümleler
Materyaller hakkında ne düşünüyorsunuz?	Sevdi		2, 3, 4, 5, 6, 7	62,5	“Çok sevdim, en çok da oyuncakların olmasını sevdim.”
	Anlamasını kolaylaştırdı		1	12,5	“Anlamamı kolaylaştırdı çok açıklayıcı.”
	Gerçek gibi		8	12,5	“Dünya ve Güneş’in olduğu gerçek gibi.”
Değiştirmek istediğiniz bir yeri var mı?	Var	Mıknatıslar sabit kalsın	2	25	“Diğer gezegenlerinde olmasını isterdim.”
		Diğer gezegenlerde olsun	5		
	Yok	1, 3, 4, 6, 7, 8		75	-
Materyaller konuyu öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?	Evet	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8		87,5	“Kâğıtta olması yerine böyle 3 boyutlu olması anlamamı daha çok kolaylaştırdı.”
	Hayır	-		0	-
	Bilmiyor	4		12,5	-
Öğretmenlerinizin hangi derslerde materyal kullanmasını isterdiniz?	Bütün derslerde		1, 2, 4, 5, 7	62,5	“Bütün derslerde hatta beden eğitimi dersinde bile olsun, okulda top bile yok.”
	Türkçe		3	12,5	“Türkçe dersinde olsun.”
	Matematik		6,8	25	“Matematik dersinde kullanılmasını isterdim.”
Öğretmenlerinizin nasıl materyaller kullanmasını isterdiniz?	Ekranlı		1,	12,5	“Basınca ekranı çıkan içi açılan materyaller isterdim.”
	Renkli		2, 4, 6, 7	50	“Çok renkli olsun hatta pembe olsun ben pembeyi çok severim.”
	Eğlenceli		3,	12,5	“Eğlenceli materyaller kullanmalarını isterim.”
	Kâğıtlı, kartonlu		5, 8	25	“Kâğıtlar hazırlayıp önümüze koyabilirler.”

Tablo 15’te görüldüğü gibi uygulama esnasında kullanılan materyaller hakkında öğrencilerin düşünceleri %62,5 materyalleri sevdiği %12,5 konuyu anlamayı kolaylaştırdığı, %12,5 materyalleri gerçek gibi olduğu yönündedir. Materyalde değişiklik yapmak istemeyen %75 iken %25’i mıknaatıların sabit kalmasını ve diğer gezegenlerinde materyalde olmasını istemiştir. Öğrencilerin %87,5’i materyalin konuyu öğrenmelerini kolaylaştırdığını söylerken %12,5 bilmiyorum yanıtı gelmiştir. Öğrencilerin %62,5’i bütün derslerde, %12,5’i Türkçe dersinde %25’i matematik dersinde materyallerin kullanılmasını istemektedir. Öğretmenlerinden %50’si renkli, %25’i kâğıtlı ve kartonlu, %12,5’i ekranlı, %12,5’i eğlenceli materyaller kullanmalarını istemişlerdir.

Genel olarak öğrencilerin görüşlerine ve uygulamadan sonra alınan performans kayıtlarına bakıldığında geliştirilen materyallerin belirlenen 12 kazanımın öğretiminde olumlu bir etkisi olduğu gözlenmiştir. Her öğrenci için en az bir basamak daha başarılı sonuç alınmasını sağlamıştır. Konuyu hiç bilmeyen öğrenciler uygulamadan sonra bağımsız ya da sözel ipucu yardımıyla doğru yanıt verebilmiştir. Bu sonuç geliştirilen materyallerin gök cisimlerini ve yerçekimi öğretme de kullanılabileceğini, materyalde oyuncaklar ve oyun hamurlarının olması öğrencilerin dikkatini çektiği için derse ve konuya ilgilerini arttırdığı gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Bu başlık altında araştırma sürecinde elde edilen nitel verilerin bulgularına ilişkin yorum ve tartışmalara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın ilk alt problemi, verilen resimler arasından *Dünya'yı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olup olmadığının incelenmesidir. Bu bağlamda, araştırmanın başlangıcında öğrencilere “Performans Kayıt Tablosu” hazırlanan materyal seti kullanılarak uygulanmıştır. Hazırlanan öğretim planları, geliştirilen materyaller kullanılarak her öğrenci ile bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulama sonrasında çalışmanın başında kullanılan “Performans Kayıt Tablosu” öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen veriler analiz edilmiştir. Uygulama öncesinde 8 öğrenciden 7’si bağımsız, 1’i sözel ipucuyla doğru cevabı vermiştir. Uygulama sonrasında sözel ipucuyla yanıtlayan öğrenci de bağımsız olarak doğru yanıt verdiği gözlenmiştir(Tablo 2).

Demirel (2007), ilköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersinin “Dünya, Güneş ve Ay” ünitesinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarılarına ve derse olan tutumlarına etkisini araştırdığı çalışmasında Dünya’yı öğretmede işbirlikli öğrenme yönteminin olumlu yönde katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Elde edilen bu bulgular değerlendirildiğinde, geliştirilen materyallerle uygulanan öğretim planının olumlu yönde etkisi olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın ikinci alt problemi, *Dünya'nın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişimin olup olmadığıdır. Başlangıçta öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” ile ön bilgileri alınmıştır. Uygulama öğretim planına göre gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen gök cisimleri

materyali kullanılarak bu kazanımın öğretimi sağlanmaya çalışılmıştır. Uygulamadan sonra tekrar “Performans Kayıt Tablosu” uygulanmıştır. Öğrencilere “Dünya nerede yaşıyor?” sorusu sorularak cevap alınmaya çalışılmıştır. Uygulama öncesinde sözel ipucuyla doğru yanıt verenler uygulama sonrasında bağımsız olarak yanıtlayabilmiştir. Hiç yanıt veremeyen öğrencinin uygulama sonrasında sözel ipucuyla doğru yanıt verdiği gözlenmiştir (Tablo 3). Bu durum ikinci alt problemde olumlu sonuca ulaşıldığını göstermektedir. Geliştirilen materyalin bu kazanımı öğretmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın üçüncü alt problemi, *Dünya’nın Kendi Ve Güneş’in Etrafında Döndüğünü Bilme* düzeylerinde önemli bir değişim olup olmadığıdır. Bu probleme yönelik öncelikle öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” kullanılarak bilgileri alınmıştır. Uygulamaya geçildiğinde, gök cisimleri materyali kullanılarak öğretim planı uygulanmıştır. Materyalde Dünya’nın hem kendi hem de Güneş’in etrafında dönebiliyor olması öğrenciler için gerekli somut görseli sağlayabilmiştir. Bunu uygulama sonrasında elde edilen verilerde de görebilmekteyiz.

Elde edilen bulgulara bakıldığında, sözel ipucuyla doğru yanıt veren 3 öğrencinin uygulamadan sonra bağımsız olarak yanıtlayabildiği görülmektedir (Tablo 4). Hiçbir cevap veremeyen 3 öğrenciden 2’si uygulama sonrasında bağımsız olarak, diğeri ise sözel ipucu yardımıyla yanıtlamıştır. Yapılan uygulamanın olumlu yönde öğrencilerin akademik başarılarını etkilediği görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın dördüncü alt problemi, *Yer çekiminin ne olduğunu ve etkilerini bilir* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olup olmadığıdır. Başlangıçta öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” kullanılarak ön bilgileri alındı. Uygulama öğretim planına göre gerçekleştirildi ve yer çekimi materyali kullanıldı. Bu materyal kullanılırken öğrencilerin dikkatini de yoğunlaştırdığı fark edilmiştir. Bunun sebebi olarak da materyalde kullanılan küçük oyuncaklar olduğu düşünülmektedir. Yapılan görüşmede de öğrencilerin materyalde en çok oyuncak bulunmasını sevdikleri görülmüştür. Uygulamadan

sonra “Performans Kayıt Tablosu” kullanılarak alınan verilere bakıldığında, uygulama öncesinde sözel ipucuyla ve model olarak doğru yanıtı veren öğrencilerin bağımsız olarak, konuyla ilgili herhangi bir cevap veremeyen 2 öğrencinin de uygulama sonrasında sözel ipucu yardımıyla doğru yanıtı verdiği gözlenmiştir (Tablo 5). Yapılan uygulamanın öğrencilerin kazanımı öğrenmede olumlu etki sağladığı gözlenmiştir. Hatta yer çekimi materyali sayesinde Dünya’nın içinde değil üzerinde yaşadığımızı fark ettikleri gözlenmiştir.

Yer çekimi soyut bir kavram olduğu için öğrencilerin bu kavramı öğrenmede zorlandıkları gözlenmiştir. Kocakulah ve Açıl’ın (2011) çalışmasında da öğrencilerin yer çekimi konusunda oldukça fazla kavram yanlışlarına sahip oldukları gözlenmiştir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın beşinci alt problemi, *Uzay’da yerçekimi olmadığını bilir kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişimin olup olmadığıdır.* Bu probleme yönelik öncelikle öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” kullanılarak bilgileri alınmıştır. Hazırlanan öğretim planı öğrencilerin her birine ayrı ayrı uygulanmıştır. Uygulamada geliştirilen materyallerin kullanıldığı öğretim planından yararlanılmıştır. Öğrencilere uzay videoları izlettirilerek uzayla ilgili görsel bir şema oluşturmaları amaçlanmıştır. Uygulama sonrasında da “Performans Kayıt Tablosu” kullanılmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen veriler analiz edilmiştir (Tablo 6).

Elde edilen bulgulara bakıldığında, 2 öğrencinin bağımsız yanıtladığı, uygulama öncesinde sözel ipucuyla doğru yanıtı veren 2 öğrencinin uygulama sonrasında bağımsız olarak verebildikleri, konuyla ilgili hiçbir bilgisi olmayan 4 öğrencinin uygulama sonrasında sözel ipucu yardımıyla doğru yanıtı verebildikleri gözlenmiştir. Yapılan uygulamanın ve hazırlanan materyallerin hafif zihinsel yetersizliği olan öğrencilere kazanımı öğretmede olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür.

Altıncı Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın altıncı alt problemi, verilen resimler arasından *Güneş’i ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olup olmadığının incelenmesidir. Bu bağlamda, öncelikle öğrencilerden “Performans Kayıt

Tablosu” hazırlanan materyal seti kullanılarak ön bilgileri alınmıştır. Hazırlanan öğretim planları, geliştirilen materyaller kullanılarak her öğrenci için bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulama sonrasında çalışmanın başında kullanılan “Performans Kayıt Tablosu” öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen veriler analiz edilmiştir (Tablo 7).

Elde edilen bulgulara bakıldığında, uygulama öncesinde 8 öğrenciden 7’si Güneş’i ifade eden resmi göstermiş, 1 öğrenci sözel ipucu yardımıyla göstermişken uygulama sonrasında 8 öğrenciden 8’i de gösterebilmişlerdir. Bu bulgular değerlendirildiğinde hazırlanan öğretim planının ve materyallerin olumlu sonuç gösterdiği görülmektedir.

Yedinci Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın yedinci alt problemi, *Güneş’in bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olup olmadığının incelenmesidir. Bu probleme yönelik öncelikle öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” kullanılarak bilgileri alınmıştır. Uygulamaya geçildiğinde, hazırlanan öğretim planı uygulanmıştır. Uygulama sonrasında çalışmanın başında kullanılan “Performans Kayıt Tablosu” öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen veriler analiz edilmiştir. Uygulama öncesinde 1 öğrenci bağımsız, 2 öğrenci sözel ipucuyla doğru yanıtı verirken 5 öğrencinin hiçbir cevap veremediği görülmüştür. Uygulama sonrasında sözel ipucuyla yanıtlayanların bağımsız, hiç yanıt veremeyen 1 öğrencinin bağımsız olarak, diğer 4’ünün sözel ipucuyla doğru yanıtı verdikleri gözlenmiştir (Tablo 8).

Elde ettiğimiz bulguları değerlendirdiğimizde, hazırlanan öğretim planının öğrencilerin Güneş’in bir gök cismi olmasını söyleyebilmelerinde olumlu etkiye sahip olduklarını görmekteyiz. Literatüre baktığımızda Şahin, Bülbül, Durukan’ın (2013) “Gök Cisimlerini Tanıyalım” konusunda alternatif kavramların giderilmesi için çeşitli materyaller ve kavram değişim metinleri kullandıklarını ve çalışma sonucunda alternatif kavramların büyük bir çoğunluğunun giderildiğini ortaya koymuşlardır. Elde ettikleri sonuca bakıldığında bu çalışma ile bağdaştığı görülmektedir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan, *Güneşin ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir* kazanımına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplarda önemli bir değişim olup olmadığıdır. Bu alt probleme cevap ararken öncelikle öğrencilerin uygulama öncesinde Güneş'in ne kaynağı olduğu ve özellikleri öğrencilere sorularak “Performans Kayıt Tablosu” ile ön bilgileri alınmıştır. Sonraki süreçte öğrencilere öğretim planı çerçevesinde uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrasında öğrencilerin bilgilerinde önemli bir değişim olup olmadığını görmek amacıyla “Performans Kayıt Tablosu” ile tekrardan bir gözlem yapılmıştır. Alınan veriler analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgulara bakıldığında, uygulama öncesinde 4 öğrenci Güneş'in hem ısı hem de ışık kaynağı olduğunu bağımsız şekilde söyleyebilmiştir. 1 öğrenci sözel ipucu yardımına ihtiyaç duyarken 3 öğrenci sadece ısı kaynağı olduğunu söylemiştir. Yapılan uygulama sonrasında 6 öğrenci bağımsız olarak Güneş'in ısı ve ışık kaynağı olduğunu söylerken 2 öğrenci “Güneş bize ne verir?” sözel ipucusu ile cevapladığı gözlenmiştir (Tablo 9). Ortaya çıkan bulgulara bakıldığında yapılan uygulamanın olumlu sonuç verdiği ve öğrencilerin istenilen kazanıma ulaştıkları görülmüştür.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi verilen resimler arasından *Ay'ı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olup olmadığını saptamaktır. Bu bağlamda, öncelikle öğrencilerden “Performans Kayıt Tablosu” hazırlanan materyal seti kullanılarak ön bilgileri alınmıştır. Hazırlanan öğretim planları, geliştirilen materyaller kullanılarak her öğrenci için bireysel olarak uygulanmıştır. Hazırlanan öğretim planıyla birlikte geliştirilen materyaller kullanılmıştır. Uygulama sonrasında çalışmanın başında kullanılan “Performans Kayıt Tablosu” öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen veriler analiz edilmiş, bulgular tablolaştırılmıştır (Tablo 10).

Elde edilen bulgulara bakıldığında, uygulama öncesinde 8 öğrenciden 6'sı Ay'ı ifade eden görseli bağımsız olarak bulmuş fakat 2 öğrenci bulamamıştır. Yapılan uygulama sonrasında 2 öğrenciden birinin bağımsız olarak Ay'ı tanıyabildiği, birinin de sözel ipucu yardımıyla gösterdiği görülmüştür. Buna bağlı

olarak materyallerin öğrencilerin Ay kavramını öğrenmesinde olumlu katkı sağladığı söylenebilir. Ay'ın uygulama öncesinde de öğrenciler tarafından gösterilebilmesi birçok çizgi filmde ve filmlerde hatta reklamlarda gösterilmesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Direkçi, (2014)'nin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin Güneş, Dünya ve Ay kavramlarına ilişkin sahip oldukları kavram imajları üzerine yaptığı fenomenografik çalışmada öğrencilerin Ay'ı yüzeyi çukurlu ve pürüzlü bir gezegen olarak tanımladıkları görülmüştür. Kullanılan materyalde de Ay'ın çukurlu yüzeyi gerçekliği yansıttığı ve öğrencilerin Ay'ı daha kolay tanımasını sağladığı düşünülmektedir.

Onuncu Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın onuncu alt problemi, *Ay'ın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişimin olup olmadığını saptamaktır. Başlangıçta öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” ile ön bilgileri alınmıştır. Uygulama öğretim planına göre gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen gök cisimleri materyali kullanılarak bu kazanımın öğretimi sağlanmaya çalışılmıştır. Uygulamadan sonra tekrar “Performans Kayıt Tablosu” uygulanmıştır. Öğrencilere “Ay nerede yaşıyor?” sorusu sorularak cevap alınmaya çalışılmıştır. Gökyüzünde yaşadıkları ve gök cismi oldukları cevabını vermeleri istenmiştir. Uygulama öncesinde 4 öğrenci bağımsız, 2 öğrenci sözel ipucuyla doğru yanıt verirken 2 öğrenci hiç yanıt verememiştir. Uygulama sonrasında 6 öğrenci bağımsız olarak, hiç yanıt veremeyen 2 öğrencide sözel ipucu yardımıyla istenilen cevabı verdikleri görülmüştür(Tablo 11). Bu durum onuncu alt problemde olumlu sonuca ulaşıldığını göstermektedir. Geliştirilen materyalin ve uygulanan öğretim planının bu kazanımı öğretmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

On Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma:

Araştırmanın on birinci alt problemi, verilen resimler arasından *Yıldız'ı ifade eden resmi gösterebilme* düzeylerinde önemli bir değişim olup olmadığının saptanmasıdır. Bu bağlamda, araştırmanın başlangıcında öğrencilere “Performans Kayıt Tablosu” hazırlanan materyal seti kullanılarak uygulanmıştır. Hazırlanan öğretim planları, geliştirilen materyaller kullanılarak her öğrenciye birebir olarak uygulanmıştır. Uygulama sonrasında çalışmanın başında kullanılan “Performans Kayıt Tablosu” öğrencilere tekrar uygulanarak, uygulama öncesinde ve

sonrasında elde edilen veriler analiz edilerek karşılaştırılmıştır(Tablo12). Elde edilen verilere bakıldığında uygulama öncesinde öğrencilere Yıldız'ı ifade eden resmi göstermeleri istendiğinde 1 öğrenci bağımsız olarak göstermiş geri kalan 7 öğrenci ise Yıldız'ı bulamamıştır. Bu 7 öğrenci Yıldız'ı beş köşeli yıldız sembolü olarak bildiği gözlenmiştir. Uygulama sonrasında 4 öğrencinin bağımsız olarak 4 öğrencinin de sözel ipucu yardımıyla gösterebildikleri görülmüştür.

Yapılan uygulamanın ve kullanılan materyallerin öğrencilerin bu kazanımı öğrenmede etkili olduğu 3 öğrencinin bağımsız olarak gösterebilmesini 4 öğrencinin de sözel ipucu yardımıyla öğrenmesini olumlu bağlamda sağlamıştır.

On İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın on ikinci alt problemi *Yıldız'ın bir gök cismi olduğunu söyler* kazanımına yönelik verdikleri cevaplarda önemli bir değişimin olup olmadığıdır. Başlangıçta öğrencilerin “Performans Kayıt Tablosu” ile ön bilgileri alınmıştır. Uygulama öğretim planına göre gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen gök cisimleri materyali kullanılarak bu kazanımın öğretimi sağlanmaya çalışılmıştır. Uygulamadan sonra tekrar “Performans Kayıt Tablosu” uygulanmıştır. Öğrencilere “Yıldız nerede yaşıyor?” sorusu sorularak cevap alınmaya çalışılmıştır. Uygulama öğrencisinde elde edilen bulgulara bakıldığında 3 öğrencinin bağımsız olarak söyleyebildiği 4 öğrencinin yarım bilgi verdiği ve 1 öğrencinin cevap veremediği gözlenmiştir. Yapılan uygulama sonrasında alınan dönütlere bakıldığında 3 öğrencinin bağımsız, 5 öğrencinin de sözel ipucu yardımıyla doğru cevabı verdikleri görülmüştür. Bu kazanımın öğretiminde hazırlanan öğretim planının ve kullanılan materyallerin başarılı olduğu görülmüştür.

Kurnaz'ın “Yıldız, Kuyruklu Yıldız Ve Takım Yıldız Kavramlarıyla İlgili Öğrenci Algılamalarının Belirlenmesi” adlı çalışmasında 7. Sınıf 121 öğrenciden 85'inin de Yıldız'ı beş köşeli yıldız şeklinde çizdikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin Yıldız'ı beş köşeli yıldız olarak bilmesi, bayrağımızda yıldızın böyle sembolize edilmesinden, çizgi filmlerde ve çocuklar için yapılan renkli yapıştırmalarda da beş köşeli yıldız şeklinde yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

On Üçüncü Alt Probleme Yönelik Tartışma:

Araştırmanın on üçüncü alt problemi geliştirilen materyaller hakkında öğrenciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarının saptanmasıdır. Bu bağlamda öğrencilere yapılan uygulama ve materyaller hakkında 5 soru sorulmuştur. Görüşmede sorulan sorular; Materyaller hakkında ne düşünüyorsunuz? , Değiştirmek istediğiniz bir yeri var mı? , Materyaller konuyu öğrenmenizi kolaylaştırdı mı? , Öğretmenlerinizin hangi derslerde materyal kullanmasını isterdiniz? , Öğretmenlerinizin nasıl materyaller kullanmasını isterdiniz? şeklindedir (Tablo14). Geliştirilen materyaller hakkında öğrencilerin düşünceleri %62,5 materyalleri sevdiği %12,5 konuyu anlamayı kolaylaştırdığı, %12,5 materyalleri gerçek gibi olduğu yönündedir. Materyalleri sevdiğini belirten bir öğrenci *“Çok sevdim, en çok da oyuncakların olmasını sevdim”* şeklinde açıklama yapmıştır. Gerçek gibi ifadesini kullanan öğrenci *“Dünya ve Güneş’in olduğu gerçek gibi”* ifadesini kullanmıştır. Materyalde değiştirmek istedikleri bir yer olup olmadığı sorulduğunda herhangi bir değişiklik yapmak istemeyen %75 iken %25’i mıknaatısların sabit kalmasını ve diğer gezegenlerinde materyalde olmasını istediğini söylemiştir. Materyallerin konuyu anlamalarını kolaylaştıracağını düşünen öğrenciler %87,5 iken %12,5 bilmiyorum yanıtı gelmiştir. Öğretmenlerinizin hangi derslerde materyal kullanmasını istersiniz sorusuna, öğrencilerin %62,5’i bütün derslerde, %12,5’i Türkçe dersinde %25’i Matematik dersinde kullanılmasını isteriz yanıtı gelmiştir. Bütün derslerde materyal kullanılmasını isteyen öğrenci *“Bütün derslerde hatta beden eğitimi dersinde bile olsun, okulda top bile yok”* İfadesini kullanmıştır. Öğretmenlerinizin nasıl bir materyal kullanmasını isterdiniz sorusuna, öğrencilerden %50’si renkli, %25’i kâğıtlı ve kartonlu, %12,5’i ekranlı, %12,5’i eğlenceli materyaller kullanmalarını istemişlerdir. Ekranlı olmasını isteyen öğrenci *“Basınca ekranı çıkan içi açılan materyaller isterdim”*, renkli olmasını isteyen öğrenci ise *“Çok renkli olsun hatta pembe olsun, ben pembeyi çok severim”* ifadesini kullanmıştır. Fidan (2008)’in İlköğretimde Araç Gereç Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri adlı çalışmasında ulaşılan bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin görüşlerine göre, derslerde araç gereç kullanmak hem öğretmen açısından hem de öğrenciler açısından oldukça yararlı sonuçlar doğurduğu gözlenmiştir.

Sonuç

Bu başlık altında geliştirilen materyaller ve uygulanan öğretim planlarına dayalı olarak hafif zihinsel engelli öğrencilerin “Sosyal Hayat Modülü” içerisinde bulunan Dünya, Güneş, Ay, Yıldız ve yerçekimi ile ilgili kazanımlara dayalı bulgurdan ve bu süreçle beraber materyaller hakkında alınan öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

“Sosyal Hayat Modülü” içerisinde bulunan sosyal bilgiler dersiyle de bağlantılı olan Dünya, Güneş, Ay, Yıldız ve yerçekimi konuları öğrencilerin üzerinde yaşadığı yeri algılamasını, günlük yaşamını etkileyen ve hayatını sürdürebilmesinde önemli etkileri bulunan gök cisimlerini öğrenmesini amaçlamaktadır. Bu konuların ve kazanımların hafif zihinsel engelli öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak için ders sürecinde çeşitli materyallerin kullanılmasının, öğrencilerin bu konuları öğrenmelerinde olumlu katkı sağlayacağı görülmüştür.

Bununla beraber bu çalışmanın, ders sürecinde materyal kullanımını arttıracak ayrıca farklı kazanım ve konularda da materyal kullanımına örnek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada deney grubunun önce ve sonra alınan verilerine bakıldığında yapılan uygulamanın öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etki sağladığı tespit edilmiştir.

Araştırmada yapılan uygulama sonrasında öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu neticesinde elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin uygulamada kullanılan materyalleri sevdikleri, konuyu anlamalarına katkı sağladıklarını, bütün derslerde de materyaller kullanılmasını istedikleri, derse karşı ilgi ve dikkatlerini arttırdığı tespit edilmiştir. Materyaller hazırlanırken öğrencilerin sevdikleri ve dikkatlerini çekecek malzemeler kullanılmasının, öğrencilerin materyalleri eğlenceli, farklı ve yenilikçi olduğunu düşünmelerinin olumlu sonuçlar elde edilmesinde önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir.

Geliştirilen materyallerle yapılan uygulamaların genel olarak öğrenmeyi kolaylaştırdığı, merak ve isteklendirme sağladığı, derse karşı akademik ve duyuşsal ilgiyi arttırdığı, özellikle yerçekimi ve Dünya’nın üzerinde yaşadığımız konusunda etkili öğrenmeler sağladığı için, öğrenciler tarafından faydalı olduğu

belirtilmiştir. Elde edilen bu olumlu sonuçlardan dolayı öğrencilerin derse aktif katılım sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Hafif zihinsel engelli öğrencilere yönelik yapılan uygulamanın, öğrencilerin akademik başarılarına ve materyaller hakkındaki olumlu düşünceleri doğrultusunda geliştirilen öneriler şu şekildedir.

Program Uygulayıcılarına (Öğretmenlere Yönelik) Öneriler

1. Yapılan çalışma sonucunda materyallerin öğrencilerin konuları öğrenmesinde olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle hafif zihinsel engelli öğrencilerin öğretiminde materyallerin kullanımına önem verilmelidir.
2. Okullarda bulunan her materyalden istifade edilmeli, materyaller üzerinde değişimler ve yenilikler yapılarak kazanımlara veya konulara göre hazırlanabilir.
3. Materyaller gelişen teknolojiye bağlı olarak yenilenmeli ve güncel olanları takip edilebilir.
4. Materyallerde öğrencilerin dikkatini ve ilgisini çekecek oyuncaklar ve oyun hamurları kullanılmıştır. Öğreticiler materyal hazırlanırken bu araçları kullanabilir.
5. Uygulamalarda öğrencilerin materyallere dokunmak istedikleri gözlenmiştir. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlayacak, istediklerinde dokunabilecekleri materyaller kullanılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Zihinsel engelli öğrencilere yönelik alanyazında yeterli çalışma olmadığından, tez ve doktora çalışmaları arttırılabilir,
2. Sosyal hayat modülü içerisindeki diğer kazanımlara yönelik çeşitli çalışmalar yapılabilir,
3. Hafif zihinsel engelli öğrenciler için hazırlanan diğer modüllerde bulunan kazanımlara yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdağ, H. (2009). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye’deki Yeri. Turan,R. Sünbül,M. Akdağ,H. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I. İçinde* (s.1-24). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- American Association on Mental Retardation-AAMR (2002). *Mental retardation: Definition, classification and system of supports* (1th ed.). Washington DC: AAMR.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*, Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Atik-Çatak, A. (2006). *Powerpoint sunu programıyla hazırlanan okuma materyalinin zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Barr, R., Barth, D. and Shermis, S.S. (1978). *The Nature of the Social Studies*. California: ETC Publications.
- Barth, J.L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi, kaynak üniteler*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Yayınları.
- Can-Çalık, N. (2008). *Genel eğitim sınıflarında eğitim gören zihin engelli öğrencilere temel toplama becerilerinin öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Research methods in education* (4th ed.). Routledge: London and New York.
- Çevik, Mustafa. (2016). Fen bilimleri dersinde proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ilkokulda öğrenim görmekte olan hafif düzeyde zihinsel

engele sahip öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi.
EducationSciences.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsaedu/article/view/5000145479/5000150653>

Demir, R. (2008), Zihinsel engelli öğrencilere fen bilgisi dersinde sindirim konusunu basamaklandırılmış öğretim yöntemiyle sunulmasının etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Demirel, F. (2007), İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersinin “Dünya, Güneş ve Ay” ünitesinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarılarına ve derse olan tutumlarına etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Doğanay, A. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Öztürk, C. ve Dilek, D.(Ed). (s.17-52), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dönmez, C. (2003). “*Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler*”. Konu Alanı Ders İnceleme Kılavuzu. Şahin, C. (Ed.) , (s.7-38), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Duman, N. (2006). *Hikâye haritası yönteminin eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Ekerşil, İ. (2000). *Doğal dille sunulan doğrudan öğretim yönteminin zihin engelli çocukların zıtlık bildiren kavramları edinmeleri üzerindeki etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Eripek, S. (2005). Özel eğitim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.

Eripek, S., Vuran, S. (2012), Zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimi. A. Gönül, (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel Eğitim içinde* (s. 252-253). Ankara: Kök Yayıncılık.

Fidan, N. (2008), İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. Kuramsal Eğitimbilim, 1 (1), 48-61.

- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1996). *How to design and evaluate research in education* (3th ed). Mc Graw Hill Higher Education. New York, ABD.
- Friend, M.P. (2011). *Special education: Contemporary perspectives for school professionals*, (3rd ed.). Boston MA: Pearson.
- Gay, L. R. (1996). *Educational research, competencies for analysis and application* (5th Edition). OHIO: Merrill an imprint of Prentice Hall.
- Gay, L. R., & Airasian, P. (2000). *Educational research competencies for analysis and application* (6th Edition). Ohio: Merrill an imprint of Prentice Hall
- Grossman, H.J. (1983). *Classification in mental retardation*. Washington DC: American Association on Mental Retardation.
- Günden, S. (1995). *Sosyal bilgiler öğretimine genel bir bakış ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları*. Ankara: TED Yayınları.
- Güldenöğlü, İ. (2008) *Karşılıklı öğretim tekniğinin hafif derecede zihin engelli öğrencilere okuduğunu anlama becerilerinin öğretiminde etkililiğinin ve sürekliliğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, Ö. (2008) *Zihin engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinde okuma öncesi, sırası ve sonrasında uygulanan okuduğunu anlama tekniklerinin etkililiklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Heward, W. L. (2003). *Exceptional children: An introduction to special education*. Upper Saddle River, NY: Pearson Education, Inc.
- Heward, W. L. (2000). *Exceptional children*. (6.basım). New Jersey: Prestice-Hall, Inc.
- Heward, W. L. (1996). *Exceptional children: An introduction to special education*. (Fifth Edition). New Jersey: Prentice Hall.
- İnan, C. (2006). Matematik öğretiminde materyal geliştirme ve kullanma, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 7, 47-56.
- Kaplan, P. (1996). *Pathways for exceptional children: School, home and culture*. Minneapolis/ St.Paul. New York.: West Publishing Company.
- Karaağaçlı, M. (2002). *Mesleki eğitim ve teknoloji eğitiminde özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karabulut, A. (2009) *Zihin engelli bireylere saat söyleme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Köstüklü, N. (1998). “*Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*”. Konya: Kuzucular Ofset.
- Luckasson, R., Coulter, D., Polloway, E., Reis, S., Schalock, R., Snell, M., Spitalnik, D., Stark, J. (1992). Mental retardation: definition, classification and systems of supports. (9th ed.). Washington, DC: American Association on Mental Retardation.
- Luckasson, R., Coulter, D., Polloway, E., Reis, S., Schalock, R., Snell, M., Spitalnik, D., Stark, J. (2002). Mental retardation: definition, classification and systems of supports. (10th ed.). Washington, DC: American Association on Mental Retardation.
- MEB Özel Eğitim kurumları Genel Müdürlüğü, (2008). Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, Ankara.
- MEB, (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
- MEB, (2000). Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2009). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Neisworth, J.T, & Smith R.M. (1978). Retardation: Issues, assessment and intervention. New York: Mc Graw-Hill.
- Özak, H. (2008) *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere okuma becerilerinin öğretiminde bilgisayar aracılığıyla sunulan eş zamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özokçu, O. (2013). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler. A. Cavkaytar, (Ed.), *Özel Eğitim içinde* (s.62-65). Ankara: Vize Yayıncılık.

- Sinoplu, K. (2009), *Zihin engellilerde matematik öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Smith, D. D. (2006). Introduction to special education. Making a difference. (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Smith, D. D. (1995). Introduction to special education. (Third Edition) Boston. New York: Allyn and Bacon.
- Sucuoğlu, B. (Ed.). (2009). *Zihin Engelliler ve Eğitimleri*. Ankara: Kök Yayınları.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen El Kılavuzu* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, Ç., Bülbül, E., Durukan, Ü.G., *Öğrencilerin Gök Cisimleri Konusundaki Alternatif Kavramlarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Metinlerinin Etkisi*, Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, www.joucer.com.
- Şensoy, G. (2014). *Vatandaşlık Bilgisi Konularının Öğretiminde Okul Dışı Sahaların Etkili Kullanımı (Ordu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Turnbull, A., Turnbull, R., Wehmeyer, M.L. (2007). Exceptional Lives. Special Education in Today's Schools. (4th ed.), New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Yanpar, Ş., T. Ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yıldırım, N., (2011), Materyal seçimi ve materyal tasarımı, Küçük, M. (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, (s.33-38), Ankara: Nobel.
- Werts, M.G., Culatta, R.A., Tompkins, J.R. (2007). Fundamentals of special education. What every teacher needs to know. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill Prentice Hall.

EK-1: ÖĞRETİM PLANLARI

DERS PLÂNI 1

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Verilen resimler arasından Dünya'yı ifade eden resmi gösterir
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye yapılacak olan dersin sonunda Dünya'yı tanıyacağı ve Dünya ile ilgili bilgi sahibi olacağı söylenir. Öğrencilere Dünya hakkında bilgi verilir. Tanımı yapılır. (Dünya: Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzüdür). Dünya'nın şeklinin geoid olması, canlı yaşamı için elverişli koşulları sağlayan atmosferinin olması, yaşam olduğu bilinen bir gezegen olması gibi. Uzaydan çekilmiş dünya görüntüleri ve hazırlanan materyal kullanılarak öğrencilerin somut bir tema oluşturmaları sağlanır.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Materyal üzerinde bulunan Dünya'yı göstermesi ve Dünya'nın özelliklerinden bahsetmesi istenir. Örneğin; şeklinin yuvarlak olduğu, kutuplardan basık ekvatordan şişkin olduğu (geoid), renginin mavi ağırlıklı olduğunun söylenmesi.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 2

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Dünya 'nın, Güneş 'in, Ay 'ın ve yıldızların birer gök cismi olduğunu söyler.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye yapılacak olan dersin sonunda Dünya'nın, Güneş'in, Ay'ın ve yıldızların birer gök cismi olduğunu öğreneceği söylenir. Öğrencilere öncelikle gökcisminin ne olduğu anlatılmaya çalışılır. Gökcismi, Gökyüzünde bulunan Güneş, Ay, gezegenler, kuyruklu yıldızlar, bulutsular vb. cisimlere verilen ortak ad olarak tanımlanır. Materyalin siyah düzeneğini gökyüzü olarak düşünmeleri istenir ve materyalde asılı bulunan Güneş, Dünya, Ay ve yıldızların birer gök cismi olduğundan bahsedilir. Bu gök cisimlerinin Uzayda var olduğu ve insan yapımı olmadıkları söylenir. Gök cisimlerinin bulunduğu videolar izlettirilir, fotoğraflar gösterilir.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Materyal üzerinde bulunan gökcisimlerini göstermesi ne olduklarını söylemesi istenir.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 3

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Dünyanın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü bilir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye bu dersin sonunda Dünya'nın hareket halinde olduğu, kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü öğreneceği söylenir. Öğretmen öğrencinin rahatlıkla görebileceği bir yere materyali koyar ve materyalde bulunan gök cisimlerini açıklar. Materyaldeki gök cisimlerinin öğrenci tarafından ifade edilmesi istenir. Öğrencinin yanlış bildiği gözlemlendiğinde doğrusunu öğrenmesi sağlanır. Öğretmen materyali kullanarak Dünya'nın kendi ve Güneş'in etrafında dönüşünü gösterir. Öğrencinin aktif olması sağlanır. Materyali kullanarak Dünya'nın dönüş şeklini göstermesi istenir.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Materyal üzerinde bulunan Dünya'nın ve Güneş'in hareketlerini göstermesi istenir.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 4

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Yerçekiminin etkilerini bilir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Mıknatıslı Dünya küresi materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğretmen bu dersin sonucunda yer çekiminin etkilerini öğreneceğini öğrenciye belirtir. Öğretmen öğrenciye yer çekiminin tanımını yapar. Elinde bulunan bir nesneyi bıraktığında yere düşmesinin, yer çekiminin bir etkisi olduğunu belirtir. Öğrenciye “Yerçekimi sence nedir?” sorusunu yönelterek öğrenciden görüşleri alınır. Yer çekimi hakkında neler bildiği öğrenilir. Yanlış bildiği bilgiler öğretmen tarafından düzeltilerek açıklanır. Daha sonra öğrenciye materyal tanıtılır. Materyal üzerinde bulunan mıknatıslara oyuncakların yaklaştırıldığında, Dünya’nın üzerine yapıştıkları gözlenir. Mıknatısların çekim gücü yer çekimi etkisine benzetilir. Öğrenciye “Dünya’nın içinde mi yoksa üzerinde mi yaşıyoruz? Sorusu sorulur ve cevabını materyali kullanarak açıklaması istenir.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Materyal üzerinde bulunan mıknatıslara oyuncakları yaklaştırdığında Dünya’nın kendine doğru çektiğini ve Dünya’nın üzerinde yaşadığımızı fark etmesi istenir.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 5

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Uzayda yer çekimi olmadığını bilir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Mıknatıslı Dünya küresi materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdülleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye bu dersin sonunda Uzayla ilgili bilgi sahibi olacağı söylenir. Öğrenciye uzayla ilgili bilgi verilir. Yer çekiminin ne olduğu hatırlatılır. Öğrenciye uzayla ilgili neler bildiği sorulur. Yer çekimi materyalinde Dünya’da yer çekimi olduğu, oyuncakları Dünya’ya yaklaştırdığında üzerinde durduklarıyla anlatılır. Dünya’nın çevresini uzay olarak hayal etmesi istenir. Uzayda oyuncağı bırakınca yere düşmeyeceği gösterilmeye çalışılır. Bunun sebebinin uzayda yer çekimi olmadığı şeklinde açıklanır. Öğrenciden materyali kullanarak öğrendiği bilgileri anlatması istenir. Uzayla ilgili videolar izlettirilir. Videolardaki astronotların uzayda süzülmeleri ve yere düşmemelerinin sebebi açıklanır.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Materyali kullanarak öğrendiklerini tekrar etmesi istenir. Eksik veya yanlış kullanılan ifadeler düzeltilerek açıklanır.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 6

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Verilen resimler arasından Güneş'i ifade eden resmi gösterir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye yapılacak olan dersin sonunda Güneş'i tanıyacağı ve Güneş ile ilgili bilgi sahibi olacağı söylenir. “Gezegener ve yer yuvarlağına ışık ve ısıveren büyük gök cismi” şeklinde Güneş'in tanımı yapılır. Özellikleri açıklanır; Şeklinin yuvarlak olması, ısı ve ışık kaynağı olması, yanan gazlardan oluşması. Uzaydan çekilmiş Güneş görüntüleri ve model küre kullanılarak Güneş'i görsel olarak tanıması sağlanır.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Öğrenciden materyal üzerinde bulunan Güneş'i göstermesi ve Güneş'in özelliklerinden bahsetmesi istenir. Örneğin; şeklinin yuvarlak olduğu, ısı ve ışık kaynağı olduğu, sarı ve kırmızı ağırlıklı rengi olduğunun söylenmesi.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 7

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Güneş'in ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Materyaller, videolar, görseller.
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Dersin başlangıcında öğrenciye Güneş'in ısı ve ışık kaynağı olduğunu öğreneceği söylenir. Öğrencinin geçen ders öğrendiği Güneş kavramıyla ilgili öğrendiklerini ve hatırladıklarını ifade etmesi istenir. Materyal üzerindeki Güneş'i göstermesi istenir. Öğrenciye “Güneş olmasaydı neler değişirdi?” sorusu sorularak Güneş'in bizim için nasıl bir etkisi olduğunu bilip bilmediği gözlenmeye çalışılır. Gece ve gündüzün nasıl oluştuğu hakkında bilgi vermesi istenir. “Güneş'in batmasıyla gece oluyorsa Güneş bizim için ne kaynağıdır?” Sorusu sorulur. Öğrenci ışık kaynağı olduğunu belirtmelidir. Bu cevabı verememiş ise sınıftaki tüm perdeleri kapatırsak sınıfın karanlık olacağını anlaması sağlanır. Sınıfın dışını aydınlık yapmaya sağlayan kaynağın Güneş olduğunu bulmasına yardımcı olunur. Güneş'in ısı kaynağını olduğunu öğretmek amacıyla, öğrenciye üşüyüp üşümediği, yazları havanın sıcak olmasının sebebi ve akşam güneş battıktan sonra havanın sıcaklığında bir düşüş olmasının sebebinin neler olacağı sorulur ve verdiği cevaplara geri dönüt verilerek Güneş'in ısı kaynağı olduğunu bulması sağlanır. Materyalde ve gösterilen görsellerde Güneş'in sarı veya kırmızı tonlarında olmasının ona ne çağrıştırdığı sorulur ve sıcaklıkla bağdaştırması sağlanır.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Öğrenciden öğrendiklerini tekrar etmesi istenir. Eksik veya yanlış kullanılan ifadeler düzeltilerek açıklanır.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 8

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Verilen resimler arasından Ay'ı ifade eden resmi gösterir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye yapılacak olan dersin sonunda Ay'ı tanıyacağı ve Ay ile ilgili bilgi sahibi olacağı söylenir. “Dünya’nın doğal uydusu olan gök cismi” Şeklinde Ay’ın tanımı yapılır. Özelliklerinden bahsedilir; Şeklinin yuvarlak olması, atmosferi olmaması, yüzeyinde kraterler(derin çukurlar) bulunması.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Öğrenciden materyal üzerinde bulunan Ay’ı göstermesi ve Ay’ın özelliklerinden bahsetmesi istenir. Örneğin; şeklinin yuvarlak olduğu, gökyüzünde beyaz renkte görünmesi gibi.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

DERS PLÂNI 9

DERS	
SINIF ve ŞUBE	
SÜRE	1 ders saati
MODÜLÜN ADI:	Sosyal Hayat Modülü
HEDEF DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR)	Verilen resimler arasından Yıldız'ı ifade eden resmi gösterir.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Anlatım, Soru-Cevap
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	Gökcisimleri materyali
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
• Dikkati Çekme • Güdüleme • Gözden Geçirme • Derse Geçiş • Bireysel ya da Grupla Öğrenme Etkinlikleri	Öğrenciye yapılacak olan dersin sonunda yıldızları tanıyacağı ve Yıldız ile ilgili bilgi sahibi olacağı söylenir. “Bulutsularda doğan ısı ve ışık yayan gaz kütleleridir” şeklinde Yıldız’ın tanımı yapılır. Özelliklerinden bahsedilir; Büyüklüklerinin farklı olması, kütlelerinin farklı olması, sıcaklıklarının farklı olması, renklerinin farklı olması, katmanlardan oluşması, yaşam sürelerinin farklı olması. Materyal üzerinde bulunan yıldızlar gösterilir. Yıldızların aslında beş köşeli olmadığını fark etmeleri sağlanır.
Ölçme – Değerlendirme Etkinlikleri	Öğrenciden materyal üzerinde bulunan yıldızları göstermesi ve yıldızın özelliklerinden bahsetmesi istenir. Örneğin; ısı ve ışık veren gök cismi olduğu, gaz kütlesi olması, renklerinin mavi, kırmızı, sarı olması gibi.
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim planı her öğrenciye bireysel olarak uygulanır.

EK-2: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu form ile 'Sosyal Hayat Modülü'ndeki belirli kazanımlara dayalı yapılan uygulama süreci ve bu süreçte kullanılan materyaller hakkında görüşlerinizin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Sorulara vereceğiniz samimi ve gerçek cevaplar çalışmada elde edilen verilerin doğruluğu açısından önem taşımaktadır. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Hilal KOSİF

RTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Uygulama esnasında kullanılan materyaller için ne düşünüyorsunuz? Eksik veya değiştirmek istediğiniz bir yeri var mı?

2) Materyallerin konuyu öğrenmenizi kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?

3) Öğretmenlerinizin hangi ders ve konularda materyaller kullanmasını istersiniz? Nedenini açıklayınız.

4) Öğretmeninizin nasıl materyaller kullanmasını istersiniz? Nedenlerini açıklayınız.

EK-3: PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

PERFORMANS KAYIT TABLOSU				
Öğrencinin Adı-Soyadı:				
Kazanımlar/Bildirimler	B.	S.İ.	M.O.	F.Y.
1. Verilen resimler arasından Dünya'yı ifade eden resmi gösterir.				
2. Dünya'nın bir gök cismi olduğunu söyler.				
3. Dünya'nın kendi ve Güneş'in etrafında döndüğünü bilir.				
4. Yerçekiminin ne olduğunu ve etkilerini bilir.				
5. Uzak'da yerçekimi olmadığını bilir.				
6. Verilen resimler arasından Güneş'i ifade eden resmi gösterir.				
7. Güneş'in bir gök cismi olduğunu söyler.				
8. Güneş'in ısı ve ışık kaynağı olduğunu bilir.				
9. Verilen resimler arasından Ay'ı ifade eden resmi gösterir.				
10. Ay'ın bir gök cismi olduğunu söyler.				
11. Verilen resimler arasından Yıldız'ı ifade eden resmi gösterir.				
12. Yıldız'ın bir gök cismi olduğunu söyler.				
KISALTMALAR: B: BAĞIMSIZ S.İ.: SÖZEL İPUCU M.O.:MODEL OLMA F.Y.: FİZİKSEL YARDIM				

EK-4: MATERYALLERİN GÖRSELLERİ

M.1: Gökcisimleri materyali

M.2: Yerçekimi için mıknatıslı dünya küresi

M.3: Gök cisimleri Öğretim Kartları

M.3: Gök cisimleri Öğretim Kartları

EK-5: İzin Kâğıdı

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜM BAŞKANLIĞI

Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tezim kapsamında Rize Çay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerle Sosyal Hayat Modülü kapsamında bazı kazanımların öğretiminde eğitsel materyallerin kullanımı amacıyla bir uygulama yapılacaktır. Bu kapsamda Rize Çay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nden gerekli izinin alındığını beyan ederim.

04.01.2018

162724003

Hilal KOSİF

EK-1:

Performans Kayıt Ölçeği (Kaba Değerlendirme Formu)

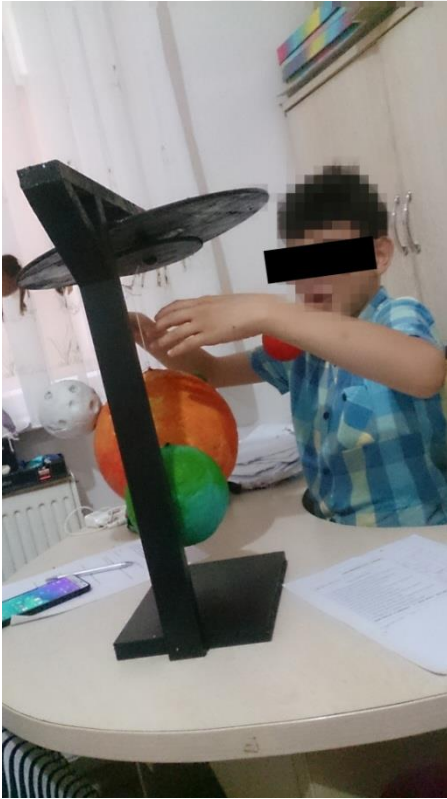
EK-2:

Öğrenci Görüşme Formu

*Kurumumuzda uygulanmış eğitimine
katılmasında herhangi bir sakınca yoktur.*

İbrahim BÜYÜK
Rize Çay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürü

EK-6: Uygulama Sürecinden Fotoğraflar,

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ		
Adı, Soyadı	Hilal KOSİF	
Doğum Yeri ve Yılı	Rize, 06.01.1994	
Medeni Durumu	Bekâr	
Bildiği Yabancı Dil ve Düzeyi	İngilizce – E	
Öğrenim Durumu	Başlama – Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2012-2016	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2016-2019	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı
Çalıştığı Kurumlar	Başlama-Ayrılma Yılı	
M.C.Ö. İmam-Hatip Ortaokulu	2016-2017	
İletişim (e-posta)	hilal_kosif16@erdogan.edu.tr	

